

Curtea Constituțională a Republicii Moldova

Str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28
MD-2004, Chișinău
Republica Moldova

SESIZARE

formulată în temeiul art. 135 alin. (1) lit. a), b) din Constituția Republicii Moldova, art. 4 alin. (1) lit. a), b), art. 25 alin. (1) lit. g) din Legea nr. 74/2025 cu privire la Curtea Constituțională și pct. pct. 8 lit. g) și 10 din Regulamentul privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională, aprobat prin DCC nr. AG-1/2025

privind controlul constituționalității

Legii nr. 74 din 10 aprilie 2025 cu privire la Curtea Constituțională, în integralitatea sa, și în subsidiar a unor prevederi ale Legii nr. 74/2025 (sintagmele „intenționează să devină parte”, de la art. 4 alin. (1) lit a) și, respectiv, „la sesizarea instanțelor judecătorești”, de la lit. g); teza a II-a a art. 9 alin. (1): [Judecătorul Curții Constituționale poate deține această funcție pe durata a două mandate.]; textul de la art. 13, alin. (1) „și are mai puțin de 65 de ani la accederea în funcție”; alin. (2), sintagma „cu 3 luni înainte de expirarea mandatului judecătorului”; teza a II-a a art. 13 alin. (3): [În cazul în care candidatul ocupă o funcție incompatibilă cu funcția de judecător al Curții Constituționale sau este membru al unui partid politic, acordul trebuie să cuprindă angajamentul candidatului de a demisiona, până la data depunerii jurământului, din funcția pe care o ocupă, cu excepția cazului în care legea prevede suspendarea din funcție, și de a înceta calitatea de membru în partidul politic.]; textul „unui mandat deplin”, de la art. 20 alin. (2); textul „pentru judecătorul demisionat și reîntors în funcție se ia timpul activității în funcția de judecător de la data încetării ultimei demisii”, de la art. 20 alin. (5); art. 21 alin. (4): Judecătorul Curții Constituționale al cărui mandat a expirat continuă să activeze, cu acordul său, până la depunerea jurământului de către judecătorul nou-numit; art. 30 alin. (3); a sintagmei „intenționează să devină parte”, de la art. 38 alin. (1) lit a) și a sintagmei „sesizate de instanțele judecătorești”, de la lit. e); existența lacunei/lipsă de reglementare/omisiune, la art. 39 a „circumstanțelor care justifică suspendarea din funcție a Președintelui Republicii Moldova”).

13:35
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA
Intrare Nr. 152a
"26" 06 2025

A. Autorii sesizării

1. Dl Vladimir VORONIN și dna Diana CARAMAN – Deputați în Parlamentul Republicii Moldova

B. Obiectul sesizării

Prezența sesizare are ca obiect controlul constituționalității:

Legii nr. 74 din 10 aprilie 2025 cu privire la Curtea Constituțională, în ansamblu și, în subsidiar, controlul parțial al constituționalității unor prevederi exprese ale acesteia, în special: *sintagmele „intenționează să devină parte”, de la art. 4 alin. (1) lit a) și, respectiv, „la sesizarea instanțelor judecătorești”, de la lit. g); teza a II-a a art. 9 alin. (1): [Judecătorul Curții Constituționale poate deține această funcție pe durata a două mandate.]; textul de la art. 13, alin. (1) „și are mai puțin de 65 de ani la accederea în funcție”; alin. (2, sintagma „cu 3 luni înainte de expirarea mandatului judecătorului”; teza a II-a a art. 13 alin. (3): [În cazul în care candidatul ocupă o funcție incompatibilă cu funcția de judecător al Curții Constituționale sau este membru al unui partid politic, acordul trebuie să cuprindă angajamentul candidatului de a demisiona, până la data depunerii jurământului, din funcția pe care o ocupă, cu excepția cazului în care legea prevede suspendarea din funcție, și de a înceta calitatea de membru în partidul politic.]; textul „unui mandat deplin”, de la art. 20 alin. (2); textul „pentru judecătorul demisionat și reîntors în funcție se ia timpul activității în funcția de judecător de la data încetării ultimei demisii”, de la art. 20 alin. (5); art. 21 alin. (4): Judecătorul Curții Constituționale al cărui mandat a expirat continuă să activeze, cu acordul său, până la depunerea jurământului de către judecătorul nou-numit; art. 30 alin. (3); a sintagmei „intenționează să devină parte”, de la art. 38 alin. (1) lit a) și a sintagmei „sesizate de instanțele judecătorești”, de la lit. e); existența lacunei/lipsă de reglementare, la art. 39 a „circumstanțelor care justifică suspendarea din funcție a Președintelui Republicii Moldova”.*

Adoptarea Legii nr. 74/2025 a avut loc **cu depășirea atribuțiilor constituționale ale Parlamentului**, în absența unei modificări prealabile a textului constituțional, deși aceasta conține norme care modifică, interpretează extensiv sau chiar denaturează dispoziții constituționale – în special cele care privesc **organizarea, funcționarea și statutul Curții Constituționale** (ex: art. 135 din Constituție), inclusiv în privința **duratei și caracterului mandatului judecătorilor constituționali** (care, conform documentelor oficiale de politici publice, urma să fie **unic, fără drept de reînnoire**).

Atât **Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025**, aprobată prin Legea nr. 211/2021, cât și **Planul de acțiuni** pentru implementarea acesteia prevăd în mod expres că modificarea duratei mandatului judecătorilor Curții **impunea în prealabil o revizuire a Constituției**. Documentele de politici impun de asemenea imposibilitatea reînnoirii mandatului de judecător. Adoptarea unei legi infraconstituționale în lipsa acestei prevederi contravine nu doar angajamentelor asumate la nivel național și internațional, ci și principiului **legalității și loialității constituționale**.

Astfel, **Ministerul Justiției, Guvernul și Parlamentul** au nesocotit obligația expresă de a modifica Constituția **înainte** de a promova o nouă lege privind Curtea Constituțională, iar în legea infraconstituțională, angajamentul asumat prin politicile publice promovate, fapt ce echivalează cu o **încălcare gravă a principiilor statului de drept**, cu afectarea directă a **supremației Constituției**, a **echilibrului puterilor** și a **independenței Curții Constituționale**.

Sesizarea are ca obiect:

- **în principal:** declararea neconstituționalității în integralitate a Legii nr. 74/2025, fiind încălcată procedura de adoptare (legiferare);
- **în subsidiar:** declararea neconstituționalității anumitor prevederi concrete, care:
 - denaturează sau contravin dispozițiilor constituționale;

- sunt lipsite de temei constituțional expres;
- nu respectă standardele internaționale în materie de justiție constituțională;
- au fost promovate cu ignorarea principiului transparenței și al consultării reale;
- ridică riscuri de influență politică, afectând în mod direct încrederea în independența și imparțialitatea Curții.

În contextul specific al funcționării Curții Constituționale – **autoritate de jurisdicție constituțională cu dimensiune juridico-politică** – este firesc ca analiza noastră să includă și considerații privind impactul normelor contestate asupra echilibrului constituțional și a independenței instituționale a Curții, inclusiv acolo unde acestea pot genera **aparențe de influență politică sau riscuri de corupție de sistem**, afectând în mod indirect **încrederea publică în justiția constituțională**.

Scopul sesizării este **apărarea supremației Constituției, a independenței Curții Constituționale** și a valorilor fundamentale ale statului de drept, consfințite de art. 1 alin. (3), art. 6 și art. 7 din Constituția Republicii Moldova.

C. Pretinsele încălcări a principiilor și normelor Constituției Republicii Moldova

- art. 1 alin. (3), *statul de drept*;
- art. 6, *separarea puterilor în stat*;
- art. 7, *supremația Constituției*;
- art. 16, *egalitatea în fața legii*;
- art. 23 alin. (2), *calitatea legii*;
- art. 60 alin. (1), 66 lit. a), 72 alin. (3) lit. e), *legalitatea și ierarhia normelor*;
- art. 74 alin. (1), *procedura de adoptare a legii* (în lipsa unor consultări publice);
- art. 76, *intrarea în vigoare a legii* (publicarea în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, fără respectarea periodicității apariției acestuia);
- art. 135 alin. (1) lit. a), f) și g), *atribuțiile Curții Constituționale*;
- art. 137, *independența și imparțialitatea justiției constituționale*.

D. Circumstanțele cauzei

În fapt

1. Pe 09.04.2024, Ministerul Justiției anunță inițierea procesului de elaborare a *proiectului de lege cu privire la Curtea Constituțională* (nr. de ordine 843).
2. Pe 29.04.2024, proiectul Legii cu privire la Curtea Constituțională, conform deciziilor luate în ședința secretarilor generali a fost înregistrat, în Cancelaria de Stat cu *număr unic 372/MJ/2024*.
3. Pe 30.04.2024, ministerul a plasat proiectul legii (număr unic 372/MJ/2024) și nota informativă pe pagina web-oficială a Ministerului Justiției.
4. Proiectul legii (număr unic 372/MJ/2024) cu privire la Curtea Constituțională, cu Nota informativă a fost plasat, de asemenea, și pe platforma guvernamentală www.particip.gov.md.
5. Pe adresa Guvernului și Ministerului Justiției, în procesul de avizare, au parvenit avize de la: Consiliul Superior al Magistraturii, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Aparatul Președintelui, Curtea de Apel Bălți, Curtea de Apel Comrat, Judecătoria Comrat, Judecătoria Chișinău, Judecătoria Strășeni, Judecătoria Căușeni, Judecătoria Cahul, Primăria municipiului Comrat, Consiliul municipal Bălți, Asociația Obștească Institutul de Creație Legislativă „LEX SCRIPTA”, C.A. „ROMAN STICI”, Curtea Constituțională, Curtea de Apel Chișinău, Uniunea Avocaților din Republica Moldova, Curtea Supremă de Justiție, Centrul de Resurse Juridice din Moldova, Ministerul Finanțelor, Procuratura Generală, Casa Națională de Asigurări Sociale, Curtea de Apel Chișinău, Curtea de apel Cahul, Consiliul pentru egalitate, Cancelaria de Stat.
6. Pe 16.07.2024, Ministerul Justiției a organizat consultări publice asupra proiectului legii cu privire la Curtea Constituțională (număr unic 372/MJ/2024).
7. Propunerile și obiecțiile prezentate în cadrul consultărilor publice au fost reflectate în proiectul legii cu privire la Curtea Constituțională în măsura oportunității acestora.
8. Astfel, în Sinteza Obiecțiilor și Propunerilor la proiectul de lege (număr unic 372/MJ/2024) cu privire la Curtea Constituțională la punctele indicate *infra* se menționează următoarele.
9. La pct.19 din Sineză: „Regulamentele adoptate de Curte trebuie să aibă în vedere în primul rând și mai ales Constituția, pentru că legea în sine poate fi neconstituțională”.
10. La pct 23: „La art. 4 alin. (1) lit. a), din proiect, sintagma „tratatelor internaționale la care Republica Moldova intenționează să devină parte” are doar acoperire jurisprudențială din partea Curții, de aceea este imperios necesar de a ajusta norma constituțională respectivă (art.135 alin. (1) lit. a) din Constituție)”.
11. la lit. f), din proiect, „avem instituția suspendării Președintelui Republicii Moldova, iar la art. 135 alin. (1) lit. f) din Constituție doar pe cea a demiterii, de aceea lucrurile trebuie inițial clarificate în Constituție (corelarea prevederilor art.art. 89 alin. (1) cu art. 135 alin. (1) lit. f)). Or fiecare cetățean este obligat să cunoască Constituția și legile țării, nu și jurisprudența Curții Constituționale”.
12. La lit. g), din proiect, „... prevedere constituțională care, de asemenea, trebuie modificată. Or sintagma „Curtea Supremă de Justiție” de la art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituție nu acoperă tot spectrul de subiecți indicați în HCC nr. 2/2016 și legislația *infraconstituțională*”.
13. La pct. 26: art. 9 alin. (1), din proiect, are următoarea redacție „Curtea Constituțională se compune din 6 judecători, numiți pentru un mandat de 6 ani **care nu poate fi reînnoit**”.
14. La pct. 52: Articolul, se completează cu două alineate noi: alineatul (5) și alineatul (6).

15. Alineatul (5), va avea următorul cuprins: „(5) *Persoana care anterior a exercitat funcția de judecător constituțional nu poate fi numită în această funcție pentru un nou mandat*”. Or, în 2019, un ex-președinte al Curții Constituționale, care, de altfel, a exercitat 2 mandate de judecător constituțional contrar prevederilor art. 5 alin. (2) din Legea 317/1994, susținut prin interpretarea defectuoasă a unui ex-judecător la CtEDO urma să fie desemnat de către o autoritate responsabilă de numirea judecătorilor la Curtea Constituțională în funcția de judecător la Curtea Constituțională pentru un al treilea mandat. [Nu se acceptă. Proiectul prevede la art. 9 alin. (1) că: (1) Curtea Constituțională se compune din 6 judecători, numiți pentru un mandat de 6 ani **care nu poate fi reînnoit**.]
16. Atragem atenția Onoratei Curți asupra faptului că, Ministerul Justiției, în cadrul consultărilor publice, desfășurate pe 16 iulie 2024, a insistat asupra faptului că, autorul proiectului (Guvernul) (responsabil, Ministerul Justiției) vine cu un nou concept asupra numărului de mandate, statuate în art. 5 alin. (2) din Legea nr. 317/1994 cu privire la Curtea Constituțională, mandate, care pot fi exercitate, de către un judecător la Curtea Constituțională. Și anume, în proiect se introduce imposibilitatea reînnoirii mandatului judecătorilor Curții, pentru a asigura independența reală/efectivă a acestora de politic, precum, de altfel, este și în România și în multe alte state. Astfel, **Ministerul Justiției a asigurat audiența (participanții la consultările publice) că, art. 9 alin. (1) din proiectul Legii cu privire la Curtea Constituțională, rămâne neschimbat așa cum este statuat în proiect și confirmat prin Sinteza obiecțiilor și propunerilor (pct. 26 și, respectiv, pct. 52). De altfel, acest fapt că, mandatul de judecător constituțional nu poate fi reînnoit poate fi deslușit clar și din înregistrarea audio a consultărilor publice asupra proiectului Legii cu privire la Curtea Constituțională, desfășurate la 16 iulie 2024.** Mai mult, acest fapt a fost reconfirmat și de către reprezentanta Ministerului Justiției, în cadrul ședinței Plenului Parlamentului Republicii Moldova, din 13 decembrie 2024.
17. La pct. 53: alineatul (6), va avea următorul cuprins: „(6) *Persoana care în ultimii doi ani a fost sau este membru al unui partid politic nu poate fi desemnată în funcția de judecător la Curtea Constituțională*”. Or, paradoxal, sau nu, dar, conform informației oficiale, prezentată public pe pagina web a Agenției Servicii Publice (ASP), rezultă că, în componența actuală a Curții Constituționale există un judecător constituțional care figurează ca fiind nu doar membru de partid, dar și președinte al unui partid politic. <https://www.asp.gov.md/ro/date-deschise/lista-partidelor-politice-din-republica-moldova> [Nu se acceptă. A se vedea argumentarea de la pct. 42 din prezenta sinteză.].
18. La pct. 115: La art. 36 alin. (1) sintagma „*cererea de recuzare până la începutul ședinței publice*” se substituie cu sintagma „*cererea de recuzare doar/numai la începutul ședinței publice*”. [Nu se acceptă. Dreptul părților de a înainta cererea de recuzare până la începutul ședinței publice va permite examinarea sesizării în termeni proximi și evitarea unor eventuale amânări ale ședințelor de judecată.] (recuzarea poate și trebuie să fie anunțată, doar în cadrul unei ședințe publice și nu a unei ședințe de pregătire a dosarului pentru examinare în ședință publică. Or *justiția trebuie nu doar făcută/efectuată, dar să și se vadă*).
19. La pct. 125: *Atenție*: La art. 40 lit. a) sintagma „tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte” este conformă cu prevederile constituționale, dar nu și ale jurisprudenței Curții și nu se respectă nici unitatea materiei proiectului. [Nu se acceptă. HCC nr. 12/2020, §30 și DCC nr. 1/2022, §16] (*pacta sunt servanda*)
20. Pe 1 noiembrie 2024, Ministerul Justiției prin scrisoarea nr. 03/9737 a solicitat avizarea

- repetată a proiectului Legii cu privire la Curtea Constituțională (număr unic 372/MJ/2024), doar din partea autorităților și al unui ONG „al casei”.
21. Atragem atenția asupra faptului că, versiunea proiectului expediată, la 1 noiembrie 2024, în adresa unor entități anume, nu a fost plasată nici pe site-ul Ministerului Justiției și nici pe pagina web particip.gov.md. Or avizarea repetată a proiectului legii are loc în temeiul și condițiile prevăzute în pct. 222-229 din Regulamentul Guvernului, aprobat prin HG nr. 610/2018.
 22. *Reținem:* Proiectului (număr unic 372/MJ/2024) legii cu privire la Curtea Constituțională, modificat, nu a fost consultat public, așa cum prevede expres pct. 229 coroborat cu pct. 222 din Regulamentul Guvernului, aprobat prin HG nr. 610/2018. (încălcarea a principiului transparenței decizionale)
 23. Schimbarea/modificarea conceptului legii, în partea, ce ține de numărul de mandate care pot fi exercitate de către un judecător la Curtea Constituțională, în mare taină, fără organizarea unor consultări publice, urmare a avizării repetate a proiectului legii (număr unic 372/MJ/2024) a bulversat societatea, deoarece responsabilii de proiect inițial își argumentau poziția fermă și tranșantă că pentru asigurarea unei independențe reale față de politic și autoritățile care au numit/desemnat persoana respectivă, o persoană poate exercita doar un mandat de judecător la Curtea Constituțională și numai unul singur și nu mai multe, două etc. Or prevederea anterioară (art. 5 alin. (2) din Legea nr. 317/1994) nu mai răspunde exigențelor zilei, când corupția a atins cote alarmante/înalte în societate și a acaparat toate ramurile puterii în stat. De altfel, în scopul diminuării corupției în sistemul judecătoresc (autoritatea judecătorească) au fost organizate măsuri excepționale numite Pre-Vetting și Vetting pentru judecători, procurori etc. Astfel, pentru a exclude orice suspiciuni de corupție la etapa numirii unei persoane pentru un al doilea mandat de judecător la Curtea Constituțională norma, în cauză, art. 9 alin (1) trebuie să corespundă redacției inițiale a proiectului legii. În fapt, la această etapă a fost încălcat principiul statului de drept. Or neasigurarea unei transparențe decizionale și a tehnicii legislative denotă faptul că autorul proiectului nu a respectat principiul statului de drept.
 24. Pe 9 decembrie 2024, proiectul (număr unic 372/MJ/2024) modificat al legii cu privire la Curtea Constituțională a fost plasat pe site-ul Ministerului Justiției și, respectiv, pe pagina web particip.gov.md pentru examinarea și aprobare de către Guvern.
 25. Pe 11 decembrie 2024, proiectul de lege cu privire la Curtea Constituțională este aprobat de către Guvernul Republicii Moldova printr-o decizie protocolară (DP nr. 50.5/2024).
 26. În aceeași zi, 11 decembrie 2024, proiectul legii cu privire la Curtea Constituțională (număr unic 372/MJ/2024) este înregistrat în Parlamentul Republicii Moldova, acestuia fiindu-i atribuit nr. 371/2024.
 27. Pe 13 decembrie 2024, Comisia sesizată în fond, Comisia juridică, numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova examinează proiectul legii nr. 371/2024 cu privire la Curtea Constituțională, aprobând raportul Comisiei și solicitând Plenului Parlamentului aprobarea proiectului nr. 371/2024 în I-a lectură.
 28. Tot în aceeași zi, pe 13 decembrie 2024, Guvernul, responsabil, Ministerul Justiției prezintă Parlamentului proiectul legii nr. 371/2024 cu privire la Curtea Constituțională. Parlamentul examinează și aprobă proiectul legii cu privire la Curtea Constituțională în I-a lectură (proiectul a fost votat de către 57 deputați PAS).
 29. Atragem atenția dvs. asupra faptului că societatea civilă a intervenit respectuos către Parlament și, respectiv, Comisia juridică, numiri și imunități cu solicitarea de a organiza

- consultări publice asupra proiectului legii nr. 371/2024, așa cum prevede cadrul normativ, în vigoare, cu privire la transparența în procesul decizional (art. 49¹ și art. 52 din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797/1996).
30. Frațiunea PAS a insistat ca proiectul nr. 371/2024 să devină lege, chiar, până la finele sesiunii parlamentare de toamnă-iarnă.
31. Astfel, pe 19 decembrie 2024, contrar, prevederilor art. 59 alin. (1) și al art. 65 alin. (2) din Regulamentul Parlamentului Parlamentul a inclus pe ordinea de zi a ședinței Plenului Parlamentului proiectul legii nr. 371/2024¹. (fără respectarea principiului transparenței decizionale, de a organiza consultări publice și a limitelor temporale predestinate depunerii de amendamente, după aprobarea proiectului, în I-a lectură)
32. La începutul ședinței Plenului Parlamentului, din 19 decembrie 2024, dna deputat Diana Caraman a solicitat excluderea proiectului legii (nr. 371/2024) cu privire la Curtea Constituțională de pe ordinea de zi și organizarea de către Parlament a consultărilor publice. Or Guvernul a aprobat proiectul Legii într-o versiune ce diferă de traducerea proiectului legii, în limba rusă² (traducerea oficială a unui proiect/act normativ trebuie să fie una fidelă/conformă cu originalul) (la caz, nu-i vorba de traducători trădători (*traduttore, traditore*) ci despre faptul că redacția proiectului a fost suspicios modificată și proiectul în cauză nu a mai ajuns la traducători). Astfel, Parlamentul a fost informat despre faptul că, Guvernul, la 11.12.2024, l-a aprobat proiectul legii cu privire la Curtea Constituțională a acceptat versiunea tradusă a proiectului, în limba rusă care era diferită de versiunea originalului proiectului, în limba română. Mai mult, aceste acte/documente au fost prezentate și în Parlament și distribuite deputaților, în versiune electronică, pe/în planșetele acestora.
33. La 19 decembrie 2024, Parlamentul n-a susținut propunerea opoziției parlamentare de a exclude proiectul legii (nr. 371/2024) cu privire la Curtea Constituțională, de pe ordinea de zi a ședinței Parlamentului.
34. La 23 decembrie 2024, reprezentanți ai societății civile, participanți la consultările publice asupra proiectului legii (nr. 381/2024) pentru modificarea unor acte normative, desfășurate de către Parlament, în Sala Europei, au solicitat Comisiei juridice, numiri și imunități organizarea consultărilor publice și asupra proiectului legii (nr. 371/2024) cu privire la Curtea Constituțională. Vice-președintele Comisiei, care prezida, consultările publice asupra proiectului legii (nr. 381/2024) pentru modificarea unor acte normative a asigurat asistența despre faptul că Comisia juridică, numiri și imunități neapărat va mai organiza o rundă de consultări publice asupra proiectului nr. 381/2024 și va organiza consultări publice și asupra proiectului legii nr. 371/2024 cu privire la Curtea Constituțională.
35. Pe 26 decembrie 2024, președinta Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului a solicitat retragerea proiectului (nr. 371/2024) cu privire la Curtea Constituțională de pe ordinea de zi, fără a motiva solicitarea Comisiei sesizate în fond³. (proiectul a fost retras)

¹ <https://www.parlament.md/preview?id=f834d95e-8c9b-48e1-a528-1392c93659bd&url=https://ep-sp.parlament.md/sittings/638701434442315264/Documents/20241218184455.pdf&method=GetDocumentContent>

² <https://www.parlament.md/preview?id=9decc2b9-575c-40ca-97d9-14bfd926dd85&url=https://ep-sp.parlament.md/sittings/638701434442315264/Documents/20250121105113.pdf&method=GetDocumentContent>

³ <https://www.parlament.md/preview?id=190d42f3-f40e-4508-bdbf-5ff24fdb4622&url=https://ep-sp.parlament.md/sittings/638705704074313584/Documents/20250128162400.pdf&method=GetDocumentContent>

36. La 20 martie 2025, proiectul legii (nr. 371/2024) cu privire la Curtea Constituțională a fost reintrodus pe ordinea de zi, pentru a fi adoptat în lectura a II-a⁴, fără a desfășura consultări publice asupra acestui proiect.
37. Pe 10 aprilie 2025, președinta Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului a prezentat Plenului Parlamentului Raportul Comisiei asupra proiectului (nr. 371/2024) cu privire la Curtea Constituțională cu solicitarea de a adopta proiectul legii nr. 371/2024, în lectura a II-a. Plenul Parlamentului cu votul a 55 de deputați PAS a susținut propunerea și astfel proiectul legii nr. 371/2024 a devenit Legea nr. 74/2025 cu privire la Curtea Constituțională.
38. Constatăm faptul că, Comisia juridică, numiri și imunități nu a adus claritate în chestiunea abordată în plenul Parlamentului, atât în I-a lectură, cât și în cea de a II-a lectură, privind necorelarea prevederilor textului original al art. 9 alin. (1) din proiectul legii nr. 371/2024, cu versiunea traducerii, în limba rusă (Конституционный суд состоит из шести судей, назначаемых на шестилетний срок. Судья Конституционного суда не может занимать эту должность в течение двух сроков.). Or, Guvernul a transmis în Parlament proiectul legii cu privire la Curtea Constituțională cu o traducere a acestuia în limba rusă care diferă esențial de cuprinsul originalului, aprobat de către Guvern. Deci, atât Guvernul cât și Parlamentul acceptă tacit traducerea incorectă a prevederilor art. 9 alin. (1) din proiect.
39. Așadar, la 11 decembrie 2024, la momentul aprobării proiectului legii de către Guvern, traducerea art. 9 alin. (1), în limba rusă, era una conformă versiunii inițiale a proiectului legii (art. 9 alin. (1) Curtea Constituțională se compune din 6 judecători, numiți pentru un mandat de 6 ani care nu poate fi reînnoit. // Конституционный суд состоит из шести судей, назначаемых на шестилетний срок. Судья Конституционного суда не может занимать эту должность в течение двух сроков.).
40. La caz, Parlamentul fiind atenționat, despre încălcarea procedurii de legiferare, nu a dispus nicio anchetă (crearea unei comisii de anchetă) întru elucidarea acestui caz, ba mai mult a încercat să-l mușamalizeze.
41. În conformitate cu art. 22 alin. (1), (2), art. 32 alin. (3), (7) din Legea nr. 100/2017 privind actele normative, procesul de elaborare și adoptare a actelor normative trebuie să respecte principiile transparenței decizionale. Autoritatea ... subiectul cu drept de inițiativă legislativă care elaborează proiectul actului normativ publică în Sistemul informațional toate versiunile proiectului la diferite etape ale elaborării acestuia, precum și materialele suplimentare corespunzătoare etapei respective de elaborare. Concomitent sau înainte de transmiterea spre avizare, proiectul actului normativ este supus consultării publice în modul stabilit de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional. Dacă, în urma avizării și consultării publice, proiectul actului normativ a fost completat cu aspecte și concepte noi sau dacă mai mult de 30% din textul proiectului actului normativ a fost modificat, acesta trebuie remis repetat spre avizare și consultare publică. La caz, au fost desconsiderate prevederile Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, Legii nr. 100/2017 privind actele normative, Regulamentului Guvernului, aprobat prin HG nr. 610/2018, de către Guvern și, respectiv, prevederile art. 49¹ din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797/1996, de către Parlament.

⁴ <https://www.parlament.md/preview?id=b90a7597-5e85-498d-a72b-278433b6b0f1&url=https://ep-sp.parlament.md/sittings/638779937618371022/Documents/20250505100211.pdf&method=GetDocumentContent>

42. Comisia juridică, numiri și imunități nu a reacționat la încălcarea transparenței în procesul decizional și nici la contextul în care proiectul de lege, aflat în discuție, conținea o traducere, în limba rusă, care relevă că ceva nu-i în regulă cu acest proiect.
43. Comisia juridică, numiri și imunități și în final Plenul Parlamentului era obligat să reacționeze prompt și să elucideze necorelarea unor prevederi a proiectului actului oficial și a traducerii în limba rusă. Astfel, explicând deputaților/societății/cetățenilor existența acestei greșeli în varianta electronică a textului, proiectului legii cu privire la Curtea Constituțională, în limba rusă, creând o comisie de anchetă și invocând faptul că până la elucidarea acestei necorelări, urmează a se prevala de prevederile art. 54 alin. (1), (2), (3) din Legea nr. 100/2017 privind actele normative. De altfel, textul proiectului actului oficial/normativ în limba română se consideră a fi originalul textului, iar versiunea în limba rusă este traducerea acestuia. Reținem: aceasta nu-i beletristică sau publicistică, ci sunt proiecte/acte cu traduceri oficiale, care trebuie să fie conforme cu originalul proiectului/actului, nu doar la finele procedurii legislative, înainte de publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, ci pe întreg parcursul procesului de legiferare. Or informarea corectă, plenară și la timp a cetățenilor alolingvi despre procesul de legiferare este un atribut indispensabil al statului de drept.
44. În atare circumstanțe există o bănuială rezonabilă că în procesul de legiferare unii dintre actanții la acest proces ar fi fost impuși să denatureze intenția responsabilului de proiect de a propune o variantă a art. 9 alin. (1) care ar asigura realmente independența judecătorului constituțional față de politic. Or versiunea inițială a proiectului este una ce corespunde cu traducerea proiectului, în limba rusă, traducere agreată tacit la aprobarea proiectului Legii cu privire la Curtea Constituțională, atât de către Guvern, cât și de către Parlament la adoptarea acestuia.
45. amendamentul complex, format din două părți a dnei deputat Diana Caraman urma a fi suspus votului separat, fiecare propunere în parte.
46. Pe 16 aprilie 2025, Legea nr. 74/2025 cu privire la Curtea Constituțională a fost promulgată de către Președintele Republicii Moldova.
47. Pe 17 aprilie 2025, Decretul Președintelui Republicii Moldova privind promulgarea legii și Legea nr. 74/2025 cu privire la Curtea Constituțională au fost publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 187-189, art. 216, 217. De altfel, în temeiul prevederilor art. 5 alin. (1) din Legea nr. 173/1994 privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale, Monitorul Oficial al Republicii Moldova apare periodic. Constatăm că, la caz, nu este respectată voința legiuitorului privind periodicității apariției Monitorului Oficial al Republicii Moldova, ci cea a cârmuitorilor zilei.
48. La aceeași dată, Legea nr. 74/2025 cu privire la Curtea Constituțională a intrat în vigoare.

E. Motivarea sesizării:

1. Într-un stat de drept normele primare se edictează de către legiuitor, Parlament. Într-un stat de drept legile *infraconstituționale* nu pot depăși limitele Constituției Republicii Moldova. Într-un stat de drept nu ne putem prevala de jurisprudența Curții Constituționale în detrimentul Constituției Republicii Moldova. Or Constituția trebuie să fie amendată și adusă în strictă conformitate cu exigențele zilei și jurisprudența Curții. Nu putem edifica un stat de drept, atunci când operăm cu prevederile *infraconstituționale* în detrimentul prevederilor Constituției Republicii Moldova. Legea nr. 74/2025 a fost adoptată cu depășirea limitelor constituționale, fără a fi precedată de o modificare a Constituției, deși conține prevederi ce modifică, interpretează extensiv sau denaturează conținutul unor norme constituționale, în special art. 135 din Constituție, privind atribuțiile Curții Constituționale. Legea contestată (nr. 74/2025) încalcă principiile statului de drept, separația puterilor în stat, supremației Constituției, independența și imparțialitatea justiției constituționale, afectând grav cadrul normativ care reglementează funcționarea Curții Constituționale ca garant al supremației Constituției.
2. Proiectul de lege nr. 371/2024 trebuia să fie precedat de o modificare a Constituției. Potrivit art. 72 alin. (3) lit. e) și art. 135 alin. (2) din Constituție, modul de organizare și funcționare a Curții Constituționale se stabilește prin Legea cu privire la Curtea Constituțională. Legea contestată (nr. 74/2025) modifică esențial natura juridică a Curții, fără a avea un temei constituțional expres, în acest sens, doar unele elemente axate pe jurisprudența Curții. Apropo, simplul cetățean este interesat, în primul rând, să aibă o Constituție clară și precisă, nu un compendiu a interpretării oficiale a prevederilor acesteea, lucru, indiscutabil, necesar, dar doar pentru specialiștii în drept și persoanelor interesate de acest domeniu al cunoașterii.
3. Într-adevăr, în temeiul art. 72 alin. (3) lit. e) și art. 135 alin. (2) din Constituție, organizarea și funcționarea Curții Constituționale se reglementează printr-o lege organică, dar acest fapt/lucru se face doar în limitele trasate de Constituție. Legea nr. 74/2025 modifică natura juridică a Curții, oferindu-i prerogative de auto-reglementare și alterând raportul între puteri. Or edictarea actelor normative primare (art. 60 alin. (1), 66 lit. a), 72 alin. (3) lit. e)) este în exclusivitate apanajul legiuitorului, Parlamentului Republicii Moldova. Prin urmare, atât normele primare de drept material cât și cele de drept procedural urmează a fi edictate doar de către Parlament, iar subsecvent, în limitele acestora și a principiului autonomiei regulamentare dezvoltate de către autoritatea de jurisdicție constituțională.
4. Articolele care permit Curții să adopte reguli de procedură prin regulament propriu contravin art. 6 din Constituție, favorizând supralegiferarea și extinderea necontrolată a competențelor, în absența unui cadru legal adoptat de Parlament.
5. Modificarea prevederilor privind reînnoirea mandatului judecătorilor (art. 9 alin. (1)) contrazice versiunile anterioare ale proiectului și pare a fi adoptată *intuitu personae*, favorizând un anumit judecător sau un grup de judecători aflat/aflați în funcție. Această situație este contrară art. 1 alin. (3), art. 16 din Constituție (statului de drept, egalitatea în fața legii) și principiului independenței și imparțialității justiției constituționale (art. 137 din Constituție).
6. Noua reglementare (art. 13) permite numirea unor persoane cu afiliere politică activă, ceea ce este în contradicție cu standardele internaționale în materie de justiție constituțională (CDL-AD(2010)040 - Comisia de la Veneția).
7. Forma finală a proiectului a fost modificată esențial la 1 noiembrie 2024, fără reluarea

consultărilor publice, ignorând în mod abuziv propunerile formulate de societatea civilă și de experți independenți și a prevederilor Legii nr. 100/2017 privind actele normative.

8. Modificările ce permit reînnoirea mandatului pot funcționa ca mecanisme de recompensare a unor judecători pentru decizii favorabile, încălcând principiul independenței judecătorului Curții și integrității funcției publice.
9. Adoptarea unei legi cu efecte personalizate, în absența unei consultări reale, este contrară art. 6 CEDO, art. 14 din Pactul ONU privind drepturile civile și politice și recomandărilor GRECO privind transparența și integritatea în sistemul judiciar.
10. Adoptarea legii în lipsa unei note informative actualizate și fără o sinteză a propunerilor din consultări este contrară prevederilor Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative (art. 21-23, 29 și 30).
11. Extinderea termenului de desemnare a judecătorilor de la 15 zile la 3 luni (art. 13 alin. (2)) generează suspiciuni rezonabile privind intenția politică de a influența componența Curții înaintea alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025. Aceasta contravine principiului echilibrului instituțional și al imparțialității și independenței judecătorilor constituționali.
12. Prin prevederile ce oferă Curții Constituționale competența de a-și edicta propria procedură prin regulament (și nu cod procedural adoptat de Parlament), se încalcă art. 6 din Constituție și se creează premise pentru abuz de drept și extinderea necontrolată a atribuțiilor.
13. Modificarea art. 9 alin. (1) privind posibilitatea reînnoirii mandatului de judecător, în pofida faptului că în varianta inițială a proiectului era prevăzută imposibilitatea reînnoirii, reprezintă un act de corupție instituțională, contrar principiilor statului de drept. Există indicii rezonabile că modificarea a fost făcută cu destinație personală („*intuitu personae*”), pentru a permite reînnoirea mandatului dnei Domnica Manole și a celorlalți judecători aserviți politicului, contrar obligației de imparțialitate și independență a judecătorilor și a Curții.
14. Art. 13 din legea contestată permite numirea în funcția de judecător constituțional a persoanelor afiliate politic sau cu funcții de conducere în partide politice, ceea ce contravine standardelor internaționale privind independența justiției constituționale (Comisia de la Veneția, CDL-AD(2010)040).
15. Sesizarea și avizul AO Institutul de Creație Legislativă „LEX SCRIPTA” relevă că, deși Ministerul Justiției s-a angajat public să mențină conceptul imposibilității reînnoirii mandatului, acesta a fost ulterior modificat în lipsa consultării repetate, cu excluderea participării a unor ONG-uri de specialitate și favorizarea unor „ONG-uri de casă”. Mai mult, această opinie este susținută și de către Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției (CAPC) confirmând faptul că Parlamentul nu a organizat consultări publice asupra proiectului de lege nr. 371/2024 cu privire la Curtea Constituțională și nu a ajustat prevederile constituționale care se impun privind asigurarea efectivă a independenței judecătorilor Curții Constituționali⁵. De altfel, în Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025 este expres statuat faptul că, „un domeniu de reglementare al acestui obiectiv specific îl constituie și consolidarea rolului Curții Constituționale, în special în partea ce ține de numărul de judecători și durata mandatului deținut. Potrivit bunelor practici, numărul judecătorilor constituționali urmează a fi impar în vederea excluderii blocajelor în procesul decizional,

⁵ <https://www.capc.md/documents/raport-de-expertiza-la-proiectul-de-lege-cu-privire-la-curtea-constitucionala/>

- și anume pentru a evita situația parității votului. Totodată, deținerea unui singur mandat, fără posibilitatea de a fi reînnoit, are drept obiectiv garantarea independenței judecătorului constituțional în exercitarea mandatului”⁶.
16. Astfel, constatăm că Nota informativă la proiectul Legii nr. 371/2024 conține un neadăvr cu privire la prevederile documentelor de politici. Prin urmare au fost desconsiderate prevederile exprese cu privire la deținerea unui singur mandat, fără posibilitatea de a fi reînnoit. Or acest fapt/scop are drept obiectiv garantarea independenței judecătorului constituțional în exercitarea mandatului⁷. De altfel, în redacția inițială a proiectului acest deziderat privind imposibilitatea reînnoirii mandatului de judecător la Curtea Constituțională a fost inserat în art. 9 alin. (1), versiunea, în limba română, iar versiunea traducerii proiectului în limba rusă demonstrează/confirmă acest fapt cu prisosință. Deci este clar că ceva este putred la mijloc (teza a 2-a a alin. (1) art. 9).
 17. Avizul Centrului de Analiză și Prevenire a Corupției (CAPC) atrage atenția asupra riscurilor de corupție generate de Legea nr. 74/2025, în special prin permiterea unor „recompense” indirecte unor judecători prin reînnoirea mandatului, ca răsplată pentru anumite decizii (ex.: DCC nr. 112/2024, HCC nr. 24/2024, HCC nr. 25/2024 etc.).
 18. Adoptarea unei legi cu destinație personală, fără consultare reală și cu efect de subordonare a instanței constituționale față de puterea executivă, politică, încalcă prevederile art. 6 CEDO, art. 14 Pactul ONU privind drepturile civile și politice și recomandările GRECO privind integritatea în sistemul judiciar.
 19. Adoptarea Legii nr. 74/2025 s-a realizat cu încălcarea flagrantă a principiilor de transparență, coerență și fundamentare normativă, prevăzute de Legea nr. 100/2017.
 20. Concret: Forma inițială a proiectului, consultată public, dezbătută cu autoritățile și societatea civilă și susținută inclusiv de Ministerul Justiției, prevedea imposibilitatea reînnoirii mandatului de judecător constituțional.
 21. Toate consultările publice s-au bazat pe această versiune inițială, iar Sinteza obiecțiilor și propunerilor din 16 iulie 2024 (pct. 26 și pct. 52) confirmă în mod expres acest fapt.
 22. Există o bănuială rezonabilă că, proiectul a fost modificat ulterior presupusei înțelegeri (corupție la superlativ) între decidentele din Republica Moldova și urmare a adoptării DCC nr. 112/2024 și HCC nr. 24/2024, la 1 noiembrie 2024, și prezentat în ședința Guvernului din 11 decembrie 2024. Proiectul modificat radical, fără argumentare juridică, fără reluarea consultărilor, fără notă explicativă actualizată și fiind însoțit de traducerea în limba rusă a acestuia, denotă clar că intenția inițială a autorului proiectului era cu totul alta (de a nu admite reînnoirea mandatului, în conformitate cu documentele de politici (Strategia și Planul), aprobate de către Parlament, însă presupunem că a venit Directiva nescrisă a decidenților și astfel totul sa risipit/schimbat, revenind la prevederile vechi (Legea nr. 317/1994).
 23. Ministerul Justiției a recunoscut public că nicio autoritate și nicio persoană participantă la consultările publice nu a solicitat reintroducerea posibilității de reînnoire a mandatului. De altfel, nu există nicio solicitare oficială de a amenda prevederile art. 9 alin. (1) din proiect. Această schimbare netransparentă încalcă prevederile art. 21-23, 29 și 30 din Legea nr. 100/2017 privind actele normative și obligativitatea consultării publice reale și a stabilității conceptului actului normativ.
 24. Această manieră de legiferare aduce prejudicii statului de drept (art. 1 alin. (3) din

⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129241&lang=ro

⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129241&lang=ro

- Constituție) și se aliniază criteriilor unui act normativ adoptat cu destinație personală (*intuitu personae*), în afara cadrului legal.
25. Prin modificarea art. 13 alin. (2), Legea contestată extinde de la 15 zile la 3 luni termenul legal în care autoritățile competente pot desemna judecători noi la Curtea Constituțională, aceasta poate fi catalogată drept o tentativă de control politic asupra Curții Constituționale.
 26. Această schimbare aparent tehnică are, în realitate, implicații politice majore.
 27. În forma anterioară, în vigoare (Legea nr. 317/1994), Curtea a funcționat eficient, fără dificultăți procedurale, chiar și în situații de tranziție. Or conform HCC nr. 12/2016, în sensul articolului 136 alin. (1) din Constituție, judecătorul Curții Constituționale al cărui mandat a expirat își exercită activitatea până la depunerea jurământului de către judecătorul nou numit. Prin urmare, principiul continuității este garantat și asigurat prin interpretarea oficială a normei constituționale (art. 136 alin. (1)). Or atât dispozitivul cât și considerentele hotărârii de interpretare a Curții Constituționale sunt obligatorii, deoarece fac corp-comun cu Constituția.
 28. De altfel, noua reglementare creează premisa ca actualul Parlament și actualul Guvern, aflate în funcție, premeditat au introdus această prevedere (3 luni), astfel ca până în alegerile parlamentare preconizate pentru data de 28 septembrie a.c., să poată controla procesul de numire a întregii componente noi a Curții Constituționale.
 29. Faptul că mandatele majorității judecătorilor Curții expiră în luna august 2025, iar alegerile parlamentare vor avea loc în toamna anului 2025 (28 septembrie), duce la suspiciuni rezonabile că modificarea este una cu scop politic direct, astfel încât actuala guvernare să poată numi persoane obediente și afiliate politic înainte de încheierea mandatului său. Astfel, guvernarea dorește să-și asigure impunitatea de lege.
 30. Acest fapt contravine principiului echilibrului și al imparțialității justiției constituționale, transformând procedura de numire într-un instrument politic de influență, ceea ce este inadmisibil într-un stat de drept (art. 1 alin. (3) din Constituție).
 31. De altfel, proiectul Legii cu privire la Curtea Constituțională, din 2017, la art. 9 alin. (1), *inter alia*, prevedea expres faptul imposibilității reînnoirii mandatului de judecător la Curtea Constituțională. [Structura Curții Constituționale (1) Curtea Constituțională se compune din 7 judecători, numiți pentru un mandat de 9 ani care nu poate fi reînnoit. Mandatul judecătorului, în ceea ce privește durata mandatului și numărul de mandate pe care le poate deține o persoană, din analiza dreptului comparat reținem că în majoritatea statelor reglementările constituționale sunt caracterizate printr-o trăsătură esențială. Pe de o parte, se evidențiază faptul că în cele mai multe cazuri mandatul unui judecător este de lungă durată, de regulă 9 ani sau mai mulți ani (de ex. România (9 ani), Lituania (9 ani), Serbia (9 ani), Germania (12 ani), Croația (8 ani)). Pe de altă parte, se observă că un judecător nu poate fi numit decât pentru un singur mandat. Această abordare cvasigenerală rezidă în ideea că ea contribuie la garantarea independenței judecătorului constituțional și apărarea lui de orice fel de influență în exercitarea mandatului. Se consideră că limitarea funcției la un singur mandat îl scutește pe judecător de orice grijă sau preocupare pentru obținerea unui nou mandat de membru al Curții și îi asigură astfel un grad sporit de independență și imparțialitate.]
 32. Perioada necesară numirii unui judecător constituțional trebuie să fie una rezonabilă și nicidecum, la caz, nu poate fi una de 3 luni. De altfel, trebuie exclusă orice suspiciune că legea se face/croiește pentru ca majoritatea parlamentară să-și poată numi persoanele loiale partidului în funcțiile respective. Or HCC nr. 12/2016 a garantat și asigurat continuitatea

activității Curții Constituționale, în orice situație.

33. În definitiv, considerăm că, modificarea netransparentă, pe sub masă, în taină, efectuată de către autorul proiectului legii cu privire la Curtea Constituțională, responsabil Ministerul Justiției denotă faptul existenței unei bănuieli rezonabile că la mijloc este vorba despre săvârșirea unui act de corupție la superlativ. A se vedea: (i) redacția inițială a art. 9 alin. (1) din proiectul legii cu privire la Curtea Constituțională; (ii) Sinteza obiecțiilor și propunerilor la proiectul de lege cu privire la Curtea Constituțională, pct. 26, 52; (iii) versiunea electronică, inițială, a proiectul de lege cu privire la Curtea Constituțională, în limba română; (iv) versiunea tradusă, în limba rusă. Versiune, a traducerii în limba rusă, acceptată și confirmată, tacit, de către autorul proiectului, ca fiind conformă cu originalul actului, în cadrul ședinței Guvernului Republicii Moldova din 11 decembrie 2024 (DP nr. 50.5/2024)⁸; (v) documentele, care includ și traducerea în limba rusă remise de către Guvern, în aceeași zi, 11 decembrie 2024, către Parlament, care au fost și înregistrare în Parlamentul Republicii Moldova, sub nr. 371.
34. Această modalitate de legiferare arată clar și explicit că ceva e putred în actul de guvernare. Or Guvernul Republicii Moldova, în ședința sa din 11 decembrie 2024, aprobă proiectul legii cu privire la Curtea Constituțională, (număr unic 372/MJ/2024) (versiune în limba română) și astfel, totodată confirmă veridicitatea traducerii în limba rusă a proiectului legii cu privire la Curtea Constituțională, care însoțește originalul proiectului actului. Așadar, constatăm că, traducerea (în limba rusă) a prevederilor art. 9 alin. (1) din proiectul legii cu privire la Curtea Constituțională nu este una conformă cu originalul proiectului (în limba română). Aceste acte traduse, în limba rusă, sunt înregistrate la Parlamentul Republicii Moldova. Plenul Parlamentului a fost atenționat despre această necorelare a traducerii cu originalul. Aici, la caz, nu este vorba despre un traducător trădător (*traduttore, traditore*), ci este vorba despre un presupus act de corupție, la nivel înalt. Or proiectul legii, inițial, a avut aceeași redacție, precum și traducerea acestuia înregistrată în Parlament.
35. Contextul modificărilor între versiunile lingvistice. Conform informațiilor disponibile, proiectul de lege nr. 371/2024 a fost înregistrat în Parlament la 11.12.2024 și a fost adoptat ulterior ca Lege (nr. 74/2025). Este important de menționat că, în cadrul procesului legislativ, proiectele de lege sunt prezentate în limba de stat, adică în limba română. Cu toate acestea, în anumite cazuri, există versiuni ale proiectelor de lege traduse în limba rusă, care pot fi consultate de vorbitorii acestei limbi.
36. În cazul de față, se semnalează faptul că versiunea în limba rusă a proiectului nr. 371/2024 a fost prezentată în Parlament în redacția inițială, fără posibilitatea reînnoirii mandatului de judecător constituțional. Această discrepanță între versiunile lingvistice poate ridica întrebări legate de transparența procesului legislativ și de respectarea principiilor de legalitate și echitate.
37. În baza acestei discrepanțe, se susține și neconstituționalitatea Legii nr. 74/2025 cu privire la Curtea Constituțională.
38. Se invocă încălcarea principiului legalității și transparenței procesului legislativ. Or a avut loc modificarea substanțială a proiectului de lege între versiunile în limba română și cea în

⁸ <https://www.parlament.md/preview?id=ecf93d7d-fe2e-4af1-ae83-143b6ca7c401&url=https://ep-sp.parlament.md/materials/638689464243238617/Documents/20241211151734.pdf&method=GetDocumentContent>; <https://www.parlament.md/preview?id=7a4d740f-d479-4222-98d8-82aef267af0d&url=https://ep-sp.parlament.md/materials/638689464243238617/Documents/20241211151756.docx&method=GetDocumentContent>

limba rusă, fără o justificare adecvată și fără o consultare publică corespunzătoare, iar aceasta poate constitui o încălcare a principiilor legalității și transparenței procesului legislativ.

39. *Posibila discriminare lingvistică:* Diferențele între versiunile lingvistice ale proiectului de lege pot crea confuzie și pot afecta înțelegerea corectă a conținutului acestuia de către cetățenii vorbitori de limba rusă, ceea ce ar putea constitui o formă de discriminare lingvistică.
40. A avut loc de asemenea o încălcare a dreptului la informare și participare publică. Or modificările substanțiale ale proiectului de lege, fără o informare adecvată a publicului și fără o consultare publică corespunzătoare, pot încălca dreptul cetățenilor de a fi informați și de a participa activ la procesul legislativ.
41. *Concluzie.* Discrepanțele între versiunile lingvistice ale proiectului de lege nr. 371/2024 pot constitui un temei suplimentar pentru neconstituționalitatea Legii nr. 74/2025, în special în ceea ce privește procedura de adoptare a acesteia. Este esențial ca procesul legislativ să respecte principiile legalității, transparenței și echității, pentru a asigura încrederea cetățenilor în instituțiile statului și în actele normative adoptate.
42. *Deci se contestă* Legea nr. 74/2025 cu privire la Curtea Constituțională, în ansamblul său, și în subsidiaritate, unele părți ale acesteia, cu accent pe următoarele articole: art. 4 alin. (1) lit. a) și g), art. 9 alin. (1), art. 13 alin. (1) - (3), art. 20 alin. (2), (5), art. 21 alin. (4), art. 30 alin. (3), art. 38 alin. (1) lit. a), e) și art. 39 (lacunar).
43. *Considerăm că au fost încălcate preținsele prevederi constituționale:* art. 1 alin. (3) – Statul de drept; art. 6 – Separarea puterilor în stat; art. 7 – Supremația Constituției; art. 16 – Egalitatea în fața legii; art. 23 alin. (2) – Calitatea legii; art. 60 alin. (1) – Rolul Parlamentului; art. 66 lit. a) – Atribuțiile Parlamentului; art. 72 alin. (3) lit. e) – Reglementarea primară, prin lege; art. 135 – Competențele Curții Constituționale și art. 137 – Independența judecătorului și a Curții Constituționale.
- Relația de contrarietate – motivarea neconstituționalității:***
44. **Modificarea naturii constituționale a Curții fără amendarea Constituției**
Legea nr. 74/2025 modifică natura juridică a Curții Constituționale, acordându-i atribuții de autoreglementare, interpretare extensivă a propriei competențe și o autonomie neprevăzută de Constituție. *Adoptarea procedurii în fața Curții prin Regulament. (autonomia regulamentară)*
Art. 135, art. 6, art. 72 alin. (3) lit. e) statuează faptul că, numai Parlamentul poate reglementa organizarea și funcționarea Curții și edictarea normelor procedurale primare, în limitele Constituției.
În acest caz, se creează un dezechilibru în separarea puterilor și o zonă necontrolată a puterii judiciare.
45. **Reînnoirea mandatului de judecător – afectarea imparțialității și independenței**
Art. 9 alin. (1) permite reînnoirea mandatului judecătorilor Curții, în contradicție cu bunele practici europene și cu versiunile anterioare ale proiectului.
Această prevedere fiind contrară art. 1 alin. (3), art. 16, art. 137 din Constituție (statul de drept, egalitatea în fața legii, independența justiției).
Riscuri: Creări de „mandate de recompensă”, decizii influențate politic, reînnoiri „*intuitu personae*”.
46. **Procedura legislativă neconstituțională și lipsa consultărilor reale**
Forma finală a proiectului de lege a fost modificată esențial (ex: reînnoirea mandatului),

fără consultări publice reluate.

Contrar: Art. 1 alin. (3), art. 23 alin. (2) din Constituție și Legii nr. 100/2017 (art. 21–23, 29–30).

Efect: Invalidarea caracterului democratic și transparent al procesului legislativ.

47. Extinderea nejustificată a competențelor Curții – art. 3, art. 24 alin. (2) și art. 21

Acordarea dreptului Curții de a adopta propriul regulament procedural, precum și prelungirea mandatului judecătorilor (art. 21 alin. (4)).

Contrar: Art. 6, art. 60 alin. (1), art. 7 din Constituție (încălcarea principiului constituționalității (legalității) și desconsiderarea rolului exclusiv al Parlamentului în legiferare).

48. Risc de corupție instituțională și personalizare a legii

Modificările aduse proiectului par să urmărească favorizarea unor judecători concreți, în special dna Domnica Manole.

Contrar: Art. 16 – egalitate; art. 1 alin. (3) – integritate și stat de drept.

Confirmări: Avizele CAPC, CNA și a unor ONG-uri de profil.

49. Modificarea art. 13 privind criteriile de numire – risc de politizare

Eliminarea garanțiilor privind neafilierea politică a candidaților.

Contrar: Standardelor Comisiei de la Veneția (CDL-AD(2010)040), art. 135 din Constituție.

Efect: Politizarea Curții și afectarea rolului său de arbitru imparțial.

50. Discrepanțe între versiunile lingvistice – lipsă de conformitate

Proiectul a fost transmis Parlamentului în două versiuni contradictorii (română vs. rusă), fără corelare.

Contrar: Principiului transparenței, echității, art. 1 alin. (3), art. 7 din Constituție și Legii nr. 100/2017.

Efect: Neîncredere, discriminare lingvistică și vicierea procesului legislativ.

51. Prolungirea termenului de desemnare a judecătorilor – scop politic

Art. 13 alin. (2) prevede 3 luni pentru numire, față de 15 zile anterior.

Efect politic: Permite controlul politic asupra desemnării (până la 16 august 2025), într-o perioadă pre-electorală sensibilă (alegerile parlamentare urmează a se desfășura la 28 septembrie 2025).

Contrar: Art. 6, art. 1 alin. (3), art. 135 din Constituție – afectează echilibrul puterilor.

52. Motivarea neconstituționalității prevederii art. 4 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 74/2025 privind Curtea Constituțională

a) Prevederea normativă contestată:

Articolul 4 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 74/2025 privind Curtea Constituțională:

„Curtea Constituțională exercită ... controlul constituționalității: ... a) tratatelor internaționale la care Republica Moldova intenționează să devină parte...”

b) Prevederea constituțională pretins a fi încălcată:

Articolul 4 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova:

„Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului sunt interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.”

Articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție:

„Curtea Constituțională are următoarele atribuții: a) exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui

Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale **la care Republica Moldova este parte.**”

c) Motivarea relației de contrarietate dintre cele două prevederi

Sintagma „tratateelor internaționale **la care Republica Moldova intenționează să devină parte**” depășește limitele clare ale textului constituțional, care autorizează Curtea să efectueze controlul constituționalității **doar asupra tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.** Această limită este expresă și nu lasă loc de interpretări extensiv-normative.

Curtea Constituțională a adoptat, prin jurisprudența sa (inclusiv HCC nr. 12/2020), o practică de extindere a acestui control și asupra tratatelor internaționale în curs de negociere sau semnare. Deși această extindere poate avea o rațiune de protecție a ordinii constituționale, **ea nu se poate substitui unui temei constituțional explicit.** Extinderea competențelor Curții prin lege, în absența unei baze în Constituție, **încalcă principiul separației puterilor și al legalității** consacrat în art. 6 și art. 1 alin. (3) din Constituție.

În esență, avem o **disonanță între textul constituțional și textul legal**, iar rezolvarea acestei disonanțe nu poate fi lăsată pe seama cetățeanului, prin studierea jurisprudenței, ci trebuie să fie responsabilitatea instituțiilor competente – Curtea și Parlamentul.

Astfel, această dispoziție legală:

- **contravine literei și spiritului Constituției**, care nu permite exercitarea controlului decât pentru tratatele în vigoare;

- **încarcă sarcina cetățeanului cu obligația de a studia jurisprudența**, în timp ce norma constituțională trebuie să fie clară, accesibilă și previzibilă (art. 23 alin. (2) din Constituție);

- **reflectă o problemă sistemică de autoreglare insuficientă** între interpretarea Curții și corectarea normei constituționale de către Parlament.

În acest context, **nu poate fi acceptabil ca un cetățean să fie obligat să cunoască extensii jurisprudențiale ale Constituției**, în lipsa unei intervenții legiuitoare care să le consacre în textul constituțional. A spune că interpretarea Curții este suficientă fără actualizarea Constituției echivalează cu „a pune carul înaintea boilor”, transferând cetățeanului o povară ce revine autorităților: Curții – de a face *Adresă* către Parlament, iar Parlamentului – de a opera modificări legislative sau constituționale.

Această pasivitate normativă **subminează securitatea juridică**. Creează un precedent periculos în care jurisprudența devine izvor primar de drept constituțional, în afara voinței suverane a poporului exprimată prin Constituție. Ignoră obligația pozitivă a autorităților de a asigura coerența între normele interpretate și cele formale.

În consecință, solicităm Curții să constate **neconstituționalitatea sintagmei „la care Republica Moldova intenționează să devină parte”**, cu reținerea expresă în dispozitivul hotărârii a **necesității unei intervenții legislative sau constituționale**, pentru a asigura concordanța între practica Curții și textul normativ și expedierea unei *Adrese* către Parlament. Mai mult, principiul *pacta sunt servanda* se aplică legilor, exceptând Constituția (HCC nr. 55/1999: De altfel, tratatele internaționale au prioritate numai asupra legilor interne, dar nu și asupra normelor constituționale.).

53. Cu privire la neconstituționalitatea prevederii art. 9 alin. (1) din Legea nr. 74/2025 privind Curtea Constituțională

a. Prevederea normativă contestată:

Articolul 9 alin. (1), propoziția/teza a 2-a din Legea nr. 74/2025 privind Curtea Constituțională: „Judecătorul Curții Constituționale poate deține această funcție pe durata

a două mandate.”

b. Prevederile constituționale pretins a fi încălcate:

Articolul 1 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova:

„Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 16 alin. (1) și (2) din Constituție:

„Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără nici o deosebire.

Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.”

c. Motivarea neconstituționalității și a relației de contrarietate

Prevederea legală care **permite reînnoirea mandatului unui judecător constituțional** aduce atingere principiilor fundamentale de **stat de drept, egalitate și imparțialitate** enunțate în art. 1 alin. (3) și art. 16 din Constituție. Reînnoirea mandatului creează:

- **Riscul loialității instituționale personale**, contrar independenței absolute a judecătorului constituțional;
- **Presiune potențială indirectă asupra actului de jurisdicție**, dat fiind că un judecător care aspiră la reînnoirea mandatului poate fi influențat (conștient sau nu) de dorința de a nu contraria entitatea care l-a numit;
- **O inegalitate între judecători în raport cu standardul unic de exercitare a funcției publice** într-un organ constituțional suprem.

În contradicție cu principiul statului de drept (art. 1 alin. (3))

Independența judecătorului constituțional este **pilonul statului de drept**. Mandatul limitat și nereînnoibil este o garanție funcțională și constituțională împotriva oricărei forme de presiune sau influență.

Reînnoirea mandatului:

- slăbește acest pilon;
- periclitează încrederea publicului în imparțialitatea și neutralitatea Curții.

Standardul general în jurisprudența constituțională și în doctrinele comparate este că **funcția constituțională se exercită în mod irepetabil, care nu se poate repeta**, tocmai pentru a garanta că judecătorul nu se află în poziția de a „răsplăti” indirect autoritatea care l-a numit.

În contradicție cu principiul egalității în fața legii (art. 16)

Permisiunea de reînnoire a mandatului creează:

- **ierarhie informală între judecători** — între cei în exercițiul primului mandat și cei cu posibilitatea de reînnoire sau cei reînnoiți;
- discrepanță în ceea ce privește **durata exercitării funcției publice** fără o justificare obiectivă și rezonabilă;
- o inegalitate între pretendenții ne-judecători constituționali, care ar trebuie să aibă garantate șanse egale (art. 16) și nu garanția de a accede în funcția de judecător.

Astfel, se produce o **discriminare indirectă**, în cadrul unei instituții în care toți membrii ar trebui să se bucure de același statut de independență, inamovibilitate și neutralitate. Și alta inegalitate în raport cu noii pretendenți la funcție, din afara Curții.

Obstrucționarea unui ciclu de reînnoire și diversificare a componenței Curții

Un mandat nereînnoibil asigură **reîmprospătarea ideologică și juridică a instanței constituționale**, fără ca unii membri să fie tentați să-și „prelungescă” activitatea prin

compromisuri. Permisea reînnoirii slăbește această dinamică și poate conduce la:

- **capturarea instituțională**;
 - **întârzierea reformelor** sau a adaptărilor necesare în fața noilor realități constituționale.
- De altfel, în România componența Curții Constituționale se reînnoiește cu 1/3, la fiecare 3 ani. La caz, în Republica Moldova componența Curții, de facto, se va reînnoi cu 1/2, abea peste 12 ani.

Concluzie: art. 9 alin. (1) din Legea nr. 74/2025 cu privire la Curtea Constituțională este neconstituțional deoarece:

- încalcă principiile fundamentale prevăzute de art. 1 alin. (3) și art. 16 din Constituție;
- permite o structurare personalizată și neuniformă a Curții;
- periclitează în mod real imparțialitatea și independența instanței constituționale.

d. Contextul adoptării prevederii contestate și suspiciuni de finalitate *intuitu personae*

Adoptarea **art. 9 alin. (1)** din Legea nr. 74/2025 a fost precedată de un proces legislativ care, inițial, se conforma deplin obligațiilor asumate de Guvern și Ministerul Justiției, în calitate de autori ai proiectului, în cadrul documentelor strategice oficiale⁹:

- **Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025**, și
- **Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia**.

Ambele acte normative strategice prevăd expres **imposibilitatea reînnoirii mandatului de judecător constituțional** – măsură-cheie pentru asigurarea independenței Curții și prevenirea oricărei suspiciuni de loialitate instituțională față de factorul politic ori de numire.

1. Schimbare inexplicabilă de poziție a autorităților

În cadrul **primei runde a consultărilor publice**, această poziție a fost **ferm apărută** de către autorii proiectului – Ministerul Justiției și alte entități relevante. Până în **toamna anului 2024**, nu a existat **nicio propunere exprimată în cadrul procesului de consultare publică** privind reintroducerea posibilității reînnoirii mandatului. Totuși, contrar principiului **transparenței decizionale** (art. 1 alin. (3) Constituție), autoritățile:

- au **revenit brusc și netransparent** asupra conceptului inițial;
- au reînstituit posibilitatea reînnoirii, exact ca în vechea lege (Legea nr. 317/1994);
- nu au oferit **nicio explicație publică motivată juridic** pentru această decizie.

Această evoluție generează o **suspiciune rezonabilă** că redacția actuală a fost determinată de interese **personale și nu instituționale**.

2. Suspiciune de finalitate *intuitu personae*

Această **modificare intempestivă și nemotivată** ridică întrebări legitime privind posibilitatea ca art. 9 alin. (1) să fi fost introdus **în favoarea anumitor persoane concrete** – mai precis, pentru a permite:

- **reînnoirea mandatelor a trei judecători constituționali**, inclusiv a președintei în funcție a Curții Constituționale;
- consolidarea unei anumite influențe politice sau instituționale în sânul Curții, pe termen mediu și lung.

Este absolut necesar de subliniat că:

⁹

https://www.justice.gov.md/sites/default/files/document/attachments/pl_cu_privire_la_curtea_constitutionala.pdf

- prevederile legale cu destinație sau efect personalizat (*intuitu personae*) încalcă în mod grav **principiul egalității în fața legii** (art. 16 Constituție);
- Constituția nu permite **crearea sau modificarea unei norme cu scopul vădit de a favoriza persoane determinate**, într-un context lipsit de transparență și participare publică reală;
- această modificare a fost **prefigurată și contestată** de unii actori ai societății civile, inclusiv de autorii prezentei sesizări, **cu cel puțin un an înainte de numirea celor trei judecători pentru al doilea mandat**.

3. Posibile efecte de corupție instituționalizată

Faptul că **beneficiarul direct și concret al acestei modificări este actuala președintă a Curții Constituționale și alți 2 judecători ai Curții** – concomitent cu lipsa unei justificări obiective a modificării și cu lipsa unei cereri exprese din partea autorităților și a societății civile, de a modifica redacția art. 9 alin. (1), din proiectul inițial prezentat și consultat – permite autorilor sesizării să invoce:

- existența unei **suspiciuni rezonabile privind coruperea procesului decizional**;
- **aparenta capturare instituțională a voinței legislative de către interese personale ori de grup**;
- **posibila complicitate instituțională între ramuri ale puterii (executivă, legislativă și judecătorească)** – ceea ce contravine în mod fundamental principiului **separației și echilibrului puterilor în stat**.

Concluzie suplimentară

Această schimbare netransparentă și finalitatea ei **presupus personalizată** subminează grav:

- **încrederea publicului în justiția constituțională**;
- **stabilitatea constituțională și certitudinea normativă**;
- **legalitatea și legitimitatea întregului act legislativ**.

În consecință, art. 9 alin. (1) nu doar că încalcă prevederi constituționale formale (art. 1 alin. (3), art. 16), dar și **a fost adoptat în condiții care indică o disfuncționalitate gravă în procesul legislativ și guvernamental**.

54. Neconstituționalitatea prevederilor art. 13 alin. (1), (2) și alin. (3) teza a II-a din Legea nr. 74/2025 privind Curtea Constituțională

a. Prevederi contestate

Prin prezenta sesizare se atacă prevederile art. 13 alin. (1) care condiționează accesarea în funcția de judecător al Curții Constituționale de împlinirea vârstei mai mici de 65 de ani, art. 13 alin. (2) care extinde termenul de desemnare a candidatului cu trei luni înainte de expirarea mandatului actual, precum și teza a II-a a art. 13 alin. (3), care permite ca un candidat care ocupă o funcție incompatibilă sau este membru al unui partid politic să depună angajamentul de renunțare la acestea doar până la data depunerii jurământului.

Prevederi constituționale pretins încălcate

Art. 1 alin. (3) din Constituție – *Statul de drept și principiul transparenței*;

Art. 6 – *Separarea puterilor în stat*;

Art. 16 – *Egalitatea în fața legii și interzicerea privilegiilor*;

Art. 54 – *Restrângerea exercițiului unor drepturi*;

Art. 135 alin. (1) lit. a) – *Controlul constituționalității legilor*;

Art. 4 alin. (1) – *Supremația Constituției și tratatelor internaționale*.

b. Motivarea încălcării constituționale

În primul rând, limita de vârstă stabilită la 65 de ani la accesarea în funcție este disproporționată și contravine principiului egalității și nediscriminării consacrat de art. 16 din Constituție, precum și dreptului la muncă și libera alegere a ocupației prevăzut de art. 43 alin. (1). Această limită, prin caracterul său arbitrar, restrânge nejustificat accesul la funcția publică și se află în contradicție cu vârsta de pensionare generală reglementată de legislația națională, care este de 63 de ani pentru ambele sexe, fapt ce ridică întrebări serioase privind echitatea și coerența normativă.

În al doilea rând, extinderea termenului de desemnare a candidaților de la 15 zile la 3 luni înainte de expirarea mandatului curent, prevăzută la art. 13 alin. (2), permite intervenții politice și manipulări cu scopul menținerii în funcție a unor judecători fideli anumitor grupuri de interese. Această modificare contravine principiului legalității și independenței Curții, consacrat în art. 1 alin. (3) și art. 6 din Constituție, și slăbește în mod substanțial mecanismele democratice de control.

În al treilea rând, teza a II-a a art. 13 alin. (3), care permite candidatului să își păstreze funcția incompatibilă sau calitatea de membru de partid politic până la depunerea jurământului, compromite grav principiul imparțialității și independenței judecătorului constituțional. Aceasta creează o zonă de ambiguitate și vulnerabilitate la influențe politice directe, afectând legitimitatea deciziilor Curții Constituționale și încrederea cetățenilor în instituție.

c. Context și suspiciuni rezonabile privind motivația modificărilor

Menționăm că inițial, proiectul legii privind Curtea Constituțională, elaborat de Guvern și Ministerul Justiției, în concordanță cu Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției 2022–2025, prevedea expres interdicția reînnoirii mandatelor judecătorilor constituționali. În cadrul rundelor inițiale de consultări publice, această poziție a fost apărută ferm atât de autorități, cât și de societatea civilă.

Totuși, în toamna anului 2024, în mod nejustificat și fără consultări suplimentare, s-a revenit la dispozițiile vechi din Legea nr. 317/1994, ce permit reînnoirea mandatului. Lipsa unei dezbateri transparente și argumentate, precum și faptul că de această modificare au beneficiat exclusiv anumite persoane care au obținut un al doilea mandat, inclusiv actuala președintă a Curții Constituționale, ridică serioase semne de întrebare privind integritatea procesului legislativ.

Aceste aspecte sugerează o posibilă influență necorespunzătoare, inclusiv corupție la nivel înalt, ceea ce este inadmisibil într-un stat de drept și afectează grav funcționarea Curții Constituționale.

d. Concluzie

Având în vedere cele expuse, considerăm că prevederile art. 13 alin. (1), (2) și alin. (3) teza a II-a din Legea nr. 74/2025 sunt neconstituționale, deoarece încalcă prevederile fundamentale ale Constituției Republicii Moldova privind egalitatea, independența judecătorului constituțional, transparența decizională și principiul statului de drept. Menținerea acestor prevederi în legislația organică afectează în mod direct drepturile și interesele legitime ale cetățenilor și pune în pericol funcționarea democratică a statului.

55. Analiza art. 20 alin. (2) și alin. (5) din Legea nr. 74/2025 privind Curtea Constituțională

Textul contestat: - „unui mandat deplin” – art. 20 alin. (2); - „pentru judecătorul demisionat și reîntors în funcție se ia timpul activității în funcția de judecător de la data încetării ultimei demisii” – art. 20 alin. (5).

Context și problematizare:

Facilitatea „mandat deplin” și modificările repetate în legislație

În anul 2016, Parlamentul a introdus o facilitate pentru judecătorii Curții Constituționale care au exercitat un „mandat deplin” și/sau au fost pensionați. Această prevedere a fost adoptată aparent cu un scop *intuitu personae*, pentru a favoriza anumite persoane din sistem, și nu reflectă o regulă generală și echitabilă pentru toate cazurile. Ulterior, în 2018, în contextul în care s-a dorit ca doi judecători să demisioneze pentru a face loc altor candidați, legea a fost modificată din nou pentru a stabili că un „mandat deplin” înseamnă cel puțin 5 ani de activitate, consolidând astfel o interpretare specifică a acestei facilități.

Prevederea privind judecătorii demisionați și reînțorși în funcție

Textul din art. 20 alin. (5) prevede că, pentru judecătorul care a demisionat și a fost reînțors în funcție, timpul activității anterioare este luat în calcul de la data încetării ultimei demisii. Această reglementare permite, în practică, ca un judecător să acumuleze două mandate distincte care, prin această prevedere, pot fi considerate ca un singur mandat continuu. Această facilitate, aparent neutră, ridică suspiciuni de predestinare și de favorizare a unor persoane anume, în special în cazul actual al Curții Constituționale, unde trei judecători urmând să fie numiți pentru un al doilea mandat se încadrează în această situație. Astfel, perioada dintre demisie și reînțorcere, în care funcția este practic ocupată în mod continuu, reprezintă o incompatibilitate procedurală, dar este protejată prin această reglementare care poate avea conotații corupționale. Textul art. 20 alin. (5) referitor la faptul că „pentru judecătorul demisionat și reînțors în funcție se ia timpul activității în funcția de judecător de la data încetării ultimei demisii” are un caracter clar discriminatoriu și coruptibil, facilitând reînțorcerea unor judecători anterior demisionați.

Impact

Aceste prevederi, prin formularea lor și aplicarea lor în practică, contravin principiului transparenței, echității și legalității care trebuie să guverneze activitatea Curții Constituționale. Ele favorizează o protecție specială pentru anumite persoane și slăbesc încrederea publicului în imparțialitatea și corectitudinea procesului de numire și mandat. În lumina celor de mai sus, considerăm că aceste dispoziții sunt susceptibile de a fi neconstituționale, în măsura în care aduc atingere principiilor fundamentale consacrate în Constituție privind funcția judecătorilor constituționali, principiile integrității și transparenței.

Aspecte critice:

Aceste modificări au fost introduse fără o justificare transparentă și fără consultarea societății civile, ceea ce ridică suspiciuni privind transparența procesului decizional.

Textul conține elemente de favoritism „*intuitu personae*”, ce pot afecta echitatea numirilor și percepția publică asupra independenței Curții.

Aplicarea acestor dispoziții poate conduce la protejarea unor interese politice sau personale în dauna interesului public și a bunei funcționări a Curții.

Concluzii:

Având în vedere cele expuse, prevederile art. 20 alin. (2) și alin. (5) din Legea nr. 74/2025 cu privire la Curtea Constituțională ridică serioase probleme de constituționalitate. Facilitățile oferite anumitor judecători, prin definiția „mandatului deplin” și considerarea continuității activității după demisie, afectează principiile imparțialității, integrității și transparenței în exercitarea mandatului constituțional.

Astfel, aceste dispoziții permit o interpretare și aplicare ce poate conduce la favorizarea persoanelor cu influență, slăbind încrederea publică în independența și corectitudinea Curții Constituționale.

56. Analiza prevederii art. 21 alin. (4) din Legea nr. 74/2025 cu privire la Curtea Constituțională

Textul contestat: „Judecătorul Curții Constituționale al cărui mandat a expirat continuă să activeze, cu acordul său, până la depunerea jurământului de către judecătorul nou-numit.”

Context și argumentare:

Această prevedere legislativă reglementează o situație de continuitate a activității Curții Constituționale, stipulând că judecătorul al cărui mandat a expirat poate continua exercitarea funcției, însă doar cu acordul său expres, până la învestirea și depunerea jurământului de către succesorul numit.

Este evident că această normă a fost folosită de actuala guvernare pentru a grăbi numirea unor judecători „loiali” sau „agenți politici”, menținând astfel controlul asupra Curții Constituționale și limitând posibilitatea unor interenumuri care ar putea afecta deciziile și echilibrul instituțional.

Curtea Constituțională, în HCC nr. 12/2016, a interpretat această situație ca fiind necesară pentru a asigura continuitatea activității Curții, stabilind că judecătorul care și-a încheiat mandatul exercită în continuare funcția sa până la depunerea jurământului de către judecătorul nou numit. Astfel, există o justificare constituțională pentru menținerea în funcție a judecătorului cu mandat expirat, dar în condițiile unei continuități obligatorii și nu pentru o prelungire discreționară sau politică a mandatului.

Aspecte critice și problematice:

Textul de lege pune condiția „cu acordul său” a judecătorului pentru continuarea activității, ceea ce poate genera presiuni politice și poate slăbi independența acestuia.

Actuala guvernare a grăbit numirea unor judecători noi, ceea ce arată o utilizare instrumentală a acestei prevederi pentru menținerea controlului asupra Curții.

Există riscul ca această prevedere să fie folosită pentru a amâna schimbarea efectivă a componenței Curții și să permită exercițiul unui control excesiv din partea puterii politice asupra organului constituțional.

Problema fundamentală privind durata mandatului judecătorilor Curții Constituționale – raportul dintre art. 21 alin. (4) din Legea nr. 74/2025 și art. 136 alin. (1) din Constituția RM

Textul constituțional relevant: Art. 136 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova prevede că mandatul judecătorilor Curții Constituționale este fix și clar delimitat – 6 ani, fără posibilitatea extinderii acestuia.

Interpretare și implicații: Constituția stabilește clar durata mandatului judecătorilor Curții Constituționale – 6 ani – ca o condiție imperativă de organizare a puterii constituționale de control, subliniind caracterul temporar și limitat al mandatului. Acest aspect este esențial pentru a garanta principiile independenței, imparțialității și reînnoirii periodice a corpului judecătorilor constituționali, evitând astfel concentrarea excesivă a puterii în mâinile unor persoane sau grupuri restrânse.

Conflictul cu art. 21 alin. (4) din Legea nr. 74/2025: Prevederea art. 21 alin. (4) permite, prin acordul judecătorului, continuarea exercitării funcției după expirarea mandatului de 6 ani, până la depunerea jurământului de către succesor. Aceasta poate genera o situație în care, practic, mandatul să fie prelungit peste termenul constituțional de 6 ani, chiar dacă

formal nu este o „prelungire a mandatului”, ci o continuare provizorie.

Problemă juridică majoră: Această soluție legislativă, deși justificată în scopul asigurării continuității activității Curții, intră în conflict cu principiul clarității și obligatorietății respectării duratei mandatului stabilite de Constituție, care nu admite extinderi, chiar și temporare. Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) a recunoscut în jurisprudența sa importanța existenței unui tribunal/instanță liberă, independentă și constituită legal, iar durata clară și fixă a mandatului este parte integrantă a acestui principiu. Orice extindere *infraconstituțională* sau neprevăzută în lege poate afecta legitimitatea și independența instanței.

Concluzie: Norma legală din art. 21 alin. (4) creează o zonă gri juridică prin care durata efectivă a mandatului judecătorului poate depăși termenul constituțional de 6 ani, contrar imperativului exprimat de art. 136 alin. (1) din Constituție. Acest fapt poate genera încălcări grave ale principiului legalității și poate afecta independența Curții Constituționale. Se impune o interpretare restrictivă a art. 21 alin. (4) sau o modificare legislativă care să asigure respectarea exactă a duratei mandatului constituțional, pentru a elimina orice posibilitate de prelungire nejustificată și pentru a proteja astfel independența și legitimitatea Curții.

Problema interpretării discreționare și inegale a duratei mandatului judecătorilor – HCC nr. 12/2016. Curtea Constituțională, prin HCC nr. 12/2016, a oferit o interpretare a termenului „mandat” diferită pentru judecătorii instanțelor ordinare (judecătorii de fond și curți de apel) comparativ cu judecătorii Curții Supreme de Justiție și cei ai Curții Constituționale. Astfel, pentru judecătorii ordinari, mandatul este limitat rigid la atingerea plafonului de vârstă de 65 de ani, în timp ce pentru judecătorii CSJ și ai Curții Constituționale această limită este flexibilă, permițând exercitarea funcției chiar și după această vârstă, iar pentru cei de la Curtea Constituțională, după expirarea mandatului, până la depunerea jurământului de către judecătorul nou numit. Această interpretare, pe de o parte, pare corectă în raport cu specificul și complexitatea funcției judecătorilor de rang superior, dar, pe de altă parte, relevă o aplicare neunitară și disproporționată a principiului legalității și egalității, care poate crea o stare de inegalitate juridică între magistrați. Mai mult, de această jurisprudență a Curții Constituționale beneficiază în mod evident judecătorii de la CSJ și, inclusiv judecătorii Curții Constituționale, în detrimentul altor categorii de judecători, ceea ce ridică serioase semne de întrebare privind imparțialitatea și echitatea aplicării normelor constituționale. Astfel, interpretarea Curții Constituționale este percepută ca una „în folos propriu”, ceea ce subminează încrederea cetățeanului și a profesioniștilor în drept în imparțialitatea și echitatea sistemului judiciar.

Critica interpretării Curții Constituționale privind durata mandatului judecătorilor (HCC nr. 12/2016). Curtea Constituțională a Republicii Moldova, prin Hotărârea nr. 12/2016, a interpretat diferențiat durata mandatului judecătorilor instanțelor ordinare față de judecătorii Curții Supreme de Justiție și ai Curții Constituționale. Concret, judecătorii instanțelor ordinare pot exercita mandatul până la atingerea plafonului de vârstă de 65 ani, în timp ce judecătorii CSJ și Curții Constituționale nu au o astfel de limită expresă.

Această interpretare este problematică din următoarele motive:

Neunitaritate și discriminare în aplicarea normelor constituționale:

Art. 1 alin. (3) și art. 16 din Constituție consacră principiile egalității în fața legii și legalității, impunând un tratament unitar și nediscriminatoriu al normelor juridice. Aplicarea diferențiată a plafonului de vârstă și a duratei mandatului judecătorilor creează o discriminare nejustificată între aceleași categorii de judecători din sistemul judiciar și Curtea Constituțională. De altfel, între judecători nu există ierarhie. Justiția, în general, și în special cea constituțională se înfăptuiește doar în limitele mandatului respectiv, fără depășirea acestor limite, pentru ca actul de justiție să se bucure de prezumția legalității și/sau a constituționalității.

Contradicție cu art. 136 alin. (1) din Constituție: Art. 136 alin. (1) prevede clar că mandatul judecătorilor Curții Constituționale este de 6 ani, fără mențiuni privind posibilitatea extinderii acestuia sau a exercitării funcției după expirarea termenului. Interpretarea Curții Constituționale, care permite prelungirea mandatului până la investirea noilor judecători, contravine principiului legalității și limitează claritatea și previzibilitatea mandatului.

Impact asupra independenței și echilibrului puterilor în stat: Interpretarea favorabilă judecătorilor Curții Constituționale și CSJ poate conduce la o prelungire nejustificată a mandatului acestora, punând sub semnul întrebării imparțialitatea și independența acestora, în special într-un context politic sensibil. Acest fapt subminează încrederea publicului în sistemul judiciar și echilibrul constituțional între puteri. Mai mult, este pus la îndoială actul de justiție, înfăptuit de către CSJ și cel de justiție constituțională al Curții Constituționale. Or CSJ și Curtea Constituțională n-au mandat pentru înfăptuirea justiției, după expirarea acestuia. CtEDO a avertizat că, justiția se înfăptuiește de către un tribunal legal instituit, ceea ce nu este cazul atunci când CSJ și Curtea Constituțională în temeiul principiului continuității înfăptuiește actul de justiție, în lipsa oricăror împuterniciri constituționale exprese, în acest sens.

Jurisprudență comparată și doctrină: Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) subliniază în jurisprudența sa importanța respectării duratei mandatului pentru asigurarea independenței și imparțialității instanțelor, inclusiv în cauza *Guðmundur Andri Ástráðsson c. Islandei* (2016), unde a fost sancționată orice ingerință arbitrară asupra duratei mandatului judecătorilor.

De asemenea, doctrina privind statul de drept și separația puterilor recomandă respectarea strictă a duratei mandatului și limitarea intervenției politice în această privință (Vezi: *M. Kelsen, Teoria pură a dreptului*; *J. Raz, The Authority of Law*).

Concluzie:

În lumina celor de mai sus, interpretarea Curții Constituționale din HCC nr. 12/2016 trebuie revizuită pentru a asigura respectarea expresă a duratei mandatului prevăzute în Constituție, un tratament unitar al judecătorilor din sistemul judiciar și consolidarea încrederii cetățenilor în independența Curții Constituționale și a sistemului judiciar în ansamblu.

Se solicită Curții Constituționale să constate neconstituționalitatea atât a interpretării duratei mandatului judecătorilor Curții Constituționale, cât și a dispozițiilor art. 21 alin. (4) din Legea nr. 74/2025, care contravin art. 136 alin. (1) din Constituție.

Atragem atenția asupra prevederii art. 21 alin. (4) din Legea nr. 74/2025, care statuează că „Judecătorul Curții Constituționale al cărui mandat a expirat continuă să activeze, cu

acordul său, până la depunerea jurământului de către judecătorul nou-numit”.

Această normă legislativă intră în evidență contradicție cu prevederile art. 136 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, care stabilește clar și imperativ durata mandatului judecătorului Curții Constituționale: „Mandatul judecătorului Curții Constituționale este de 6 ani”.

Prin urmare, orice prelungire a mandatului dincolo de termenul fixat constituțional contravine principiului legalității și pune în pericol securitatea juridică și stabilitatea instituției. Prevederea legală analizată, deși are drept scop asigurarea continuității activității Curții, oferă o interpretare extinsă ce depășește cadrul constituțional strict, creând un vid juridic care poate fi utilizat abuziv de către autorități.

De asemenea, jurisprudența Curții Constituționale, în special Hotărârea nr. 12/2016, deși recunoaște necesitatea continuității activității Curții, nu poate servi ca temei pentru o interpretare care să afecteze durata mandatului fixată expres în Constituție.

Mai mult, interpretarea aplicată judecătorilor Curții Constituționale se diferențiază de cea aplicată judecătorilor instanțelor ordinare, exceptând CSJ, în privința plafonului de vârstă și duratei mandatului, ceea ce creează inegalitate și incoerență juridică nejustificată.

Prin urmare, art. 21 alin. (4) din Legea nr. 74/2025 este neconstituțional în măsura în care permite prelungirea exercitării mandatului dincolo de termenul constituțional de 6 ani, cu încălcarea art. 136 alin. (1) din Constituție.

Solicităm Curții Constituționale să constate neconstituționalitatea acestei prevederi și să dispună măsurile corespunzătoare pentru alinierea legislației la dispozițiile constituționale, în vederea garantării independenței și imparțialității Curții Constituționale și respectării principiului separației puterilor în stat.

57. Analiza critică a procedurii de adoptare a Legii nr. 74/2025 cu privire la Curtea Constituțională

Modificarea esențială a art. 9 alin. (1) după prima avizare

Proiectul inițial al Legii nr. 74/2025, elaborat de Ministerul Justiției în conformitate cu Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025, prevedea în mod expres imposibilitatea reînnoirii mandatului judecătorilor Curții Constituționale. Această prevedere reflecta un obiectiv clar de consolidare a independenței Curții și prevenirea politizării instituției.

Ulterior, în urma celei de-a doua avizări a proiectului, art. 9 alin. (1) a fost modificat substanțial, revenindu-se la o reglementare similară celei din legea anterioară, care permite reînnoirea mandatelor. Această schimbare nu a fost supusă unor noi consultări publice și nu a beneficiat de o dezbatere transparentă, încălcând astfel principiul participării și al transparenței decizionale prevăzute atât de Constituție, cât și de legislația națională relevantă.

Lipsa consultărilor publice și a transparenței în procesul decizional

Parlamentul și Guvernul au evitat organizarea consultărilor publice după introducerea modificării esențiale, împiedicând astfel societatea civilă și experții în domeniu să-și exprime opiniile și recomandările. Această atitudine contravine angajamentelor asumate în Strategia națională și afectează calitatea și legitimitatea actului normativ adoptat.

Probleme de transparență și suspiciuni generate de traducerea în limba rusă

Traducerea oficială în limba rusă a legii prezintă neconcordanțe și ambiguități care indică, cel puțin, o abordare superficială a procesului legislativ. Aceasta nu este doar o problemă tehnică de traducere, ci un semnal că întreaga procedură a fost marcată de lipsă de

rigurozitate și posibilă manipulare. În condițiile în care dreptul la informare în limba rusă este protejat, o astfel de deficiență afectează grav accesul cetățenilor la cunoașterea corectă a normelor care îi guvernează.

Suspiciuni rezonabile privind influențe nelegitime și interese personale

În lumina celor de mai sus, există indicii că modificările operate la lege au fost determinate de interese personale sau de grup, ceea ce ridică semne serioase de întrebare cu privire la integritatea procesului legislativ. Astfel, apar suspiciuni de corupție și interferență politică care subminează principiile statului de drept și independența Curții Constituționale.

Concluzie la analiza procedurii de adoptare a Legii nr. 74/2025

În ansamblu, procedura de adoptare a Legii nr. 74/2025 ridică serioase îngrijorări privind respectarea standardelor constituționale și principiilor democratice ale transparenței, participării și bunei guvernări.

Modificările esențiale operate după prima avizare, în special revenirea la posibilitatea reînnoirii mandatului judecătorilor Curții Constituționale, fără o justificare publică și fără consultări transparente, reprezintă o abatere gravă de la normele și angajamentele asumate de autorități prin documentele strategice în domeniul justiției.

Refuzul Parlamentului de a organiza consultări publice după aceste modificări, precum și ambiguitățile suspecte din traducerea oficială în limba rusă a legii, constituie indicii rezonabile ale unui proces viciat de intenții netransparente, dacă nu chiar de influențe politice sau interese personale nelegitime.

Toate aceste circumstanțe conturează o imagine a unei guvernări care utilizează procesul legislativ în scopuri contrare interesului public, subminând independența unei instituții fundamentale a statului de drept – Curtea Constituțională.

Este imperativ ca aceste aspecte să fie analizate riguros de Curtea Constituțională, nu doar prin prisma neconstituționalității formale sau materiale a unor prevederi ale legii, ci și în contextul general al derapajelor instituționale care afectează încrederea cetățeanului în legalitate, transparență și buna guvernare.

58. Durata și limitarea mandatului judecătorilor Curții Constituționale – între tăcerea Constituției și manipularea legislativă

Potrivit **art. 136 alin. (1)** din Constituția Republicii Moldova, mandatul unui judecător al Curții Constituționale este de **6 ani**. Textul constituțional nu reglementează expres **numărul mandatelor** ce pot fi exercitate, ci doar durata acestora. În acest context, **Curtea Constituțională, în jurisprudența sa, a reținut că – în baza principiului autonomiei regulamentare a Parlamentului – legiuitorul este în drept să stabilească, prin lege, regimul juridic al mandatelor, atâta timp cât nu contravine expres normelor constituționale**. Totuși, această autonomie nu este absolută și nu poate fi invocată pentru a justifica reglementări care **afectează arhitectura constituțională**, denaturează natura funcției sau favorizează interese politice.

În mod notoriu, sistemul actual, menținut și chiar consolidat prin Legea nr. 74/2025, **permite reînnoirea mandatului** pentru judecătorii constituționali – ceea ce, în condițiile realităților politice actuale, a devenit un instrument de **subordonare și dependență personală** a judecătorilor față de autoritățile care controlează numirea lor. Astfel, posibilitatea reînnoirii mandatului **nu este neutră constituțional**, ci are **efecte directe**

asupra independenței și imparțialității justiției constituționale, în special atunci când aceasta nu este reglementată cu garanții solide împotriva capturii instituționale.

Comparația cu alte sisteme constituționale relevă aceste riscuri. **Constituția României (art. 142 alin. (2))** prevede în mod expres un **mandat unic, de 9 ani, nereînnoibil**, tocmai pentru a preveni presiunile sau promisiunile legate de reconfirmare. De asemenea, completul Curții Constituționale a României se **reînnoiește gradual la fiecare 3 ani cu câte 3 judecători**, asigurând un **echilibru între continuitate și înnoire**. În schimb, în sistemul moldovenesc, în condițiile unui al doilea mandat permis de lege și al numirilor sincronizate, componența Curții poate rămâne **nemodificată timp de 12 ani**, blocând astfel **reîmprospătarea parțială** a instituției și menținând o **configurație politică stabilă la un moment dat**, cu efecte structurale asupra justiției constituționale. La caz, actualmente, ½ din componența Curții Constituționale a Republicii Moldova riscă să rămână neschimbată 12 ani.

Această formulă legislativă, deși aparent conformă cu jurisprudența Curții privind autonomia regulamentară, se dovedește în fapt **un paravan legal pentru un mecanism de fidelizare politică**, în lipsa unui text constituțional clar care să garanteze un echilibru real între autonomie, durată și reînnoire. Or, în materie de jurisdicție constituțională, **independența reală trebuie să prevaleze în fața calculului politic**, iar interpretarea formalistă a tăcerii constituționale nu poate fi un substitut al **respectului față de valorile fundamentale ale statului de drept**.

59. Despre durata și reînnoirea mandatelor judecătorilor Curții Constituționale – poziția Comisiei de la Veneția și contextul politic intern

Comisia de la Veneția, în Avizul său CDL-AD(2025)005, recunoaște o permisivitate condiționată față de posibilitatea exercitării a două mandate consecutive de câte 6 ani pentru judecătorii Curții Constituționale, exprimând totodată îngrijorări privind necesitatea unor mandate lungi, nereînnoibile, care să asigure independența reală a acestei instituții. Aceasta protejează instituția de presiunile politice exercitate de autoritățile care îi numesc și împiedică capturarea instituțională. Comisia recomandă explicit eliminarea posibilității reînnoirii consecutive pe termen lung, subliniind însă că o asemenea reformă implică modificări constituționale la care nu s-a solicitat avizul Comisiei, iar proiectul legii constituționale nu a fost prezentat spre avizare, deși cadrul normativ intern obliga autoritățile să facă acest lucru încă din 2022 (Legea nr. 211/2021).

În realitatea politică internă însă, **această recomandare a Comisiei de la Veneția este una iluzorie, lipsită de substanță în contextul actual al Republicii Moldova**. În toamna anului 2024, în condițiile unei majorități parlamentare absolute controlate de un singur partid politic, au avut loc modificări deliberate în proiectul legii, și astfel există suspiciuni rezonabile că decidenții din cadrul Curții Constituționale și ai statului au încheiat un pact politic pentru a-și asigura perpetuarea în funcții pentru al doilea mandat consecutiv. Această situație pune sub semnul întrebării independența Curții și indică o capturare politică a instituției.

Este imperativ să subliniem că autoritățile – în special Guvernul și Parlamentul, prin Ministerul Justiției – aveau și au obligația fermă de a iniția și promova modificări constituționale încă din anul 2022, conform Strategiei și planurilor oficiale aprobate, pentru a reglementa clar numărul mandatelor judecătorilor constituționali. Chiar **dacă proiectul original din 2017 și varianta din prima parte a anului 2024 mergeau spre principiul unui singur mandat**, în toamna 2024 această direcție a fost abandonată în favoarea reînnoirii consecutive, în detrimentul statului de drept.

Astfel, argumentul autorităților că menținerea celor două mandate este o preluare a prevederilor vechi (Legea nr. 317/1994) și că ar fi permisă tacit de Comisia de la Veneția este insuficient și inacceptabil. Această „permisivitate” de facto servește doar interesele politice imediate, slăbind grav instituția Curții Constituționale și adâncind criza de încredere în justiția constituțională. Perpetuarea acestei situații amenință să transforme Curtea într-un instrument al puterii politice, în detrimentul supremației Constituției și a principiului separației puterilor în stat.

Având în vedere contextul intern politic, caracterizat printr-o concentrare excesivă a puterii și un evident conflict de interese între autorități, **orice încercare de prelungire a mandatelor sau reînnoire consecutivă a acestora riscă să compromită ireversibil independența Curții Constituționale**. Este imperios necesar ca următoarele reforme să vizeze clarificarea și consolidarea principiului loialității constituționale, iar numărul și durata mandatelor să fie reglementate cu rigurozitate printr-o lege constituțională care să reflecte cele mai bune practici europene și recomandările Comisiei de la Veneția.

În absența unor astfel de măsuri, riscul ca Curtea să rămână un instrument al puterii politice și să fie utilizată pentru legitimarea deciziilor politice contestabile va persista, subminând grav încrederea cetățenilor în justiția constituțională și în statul de drept.

60. Principii fundamentale încălcate

Statul de drept și supremația Constituției (art. 1 alin. (3), art. 7). Conform art. 1 alin. (3) din Constituție, „Statul Republica Moldova este stat de drept, în care puterea este exercitată în mod legal”. Art. 7 consacră supremația Constituției ca lege fundamentală, obligatorie pentru toate autoritățile publice. Curtea Constituțională, în jurisprudența sa, a subliniat că respectul pentru supremația Constituției este esențial pentru funcționarea echilibrată a statului. Orice modificare care ar permite politizarea Curții subminează acest principiu fundamental. Comisia de la Veneția, în Avizul CDL-AD(2025)005, avertizează că posibilitatea reînnoirii consecutive a mandatelor judecătorilor poate afecta independența instituției, esențială pentru garantarea supremației Constituției.

Separarea puterilor în stat (art. 6). Art. 6 instituie principiul separației puterilor, în cadrul căruia Curtea Constituțională trebuie să fie un arbitru independent între puterea legislativă, executivă și judecătorească și să asigure realizarea acestui principiu. Jurisprudența Curții Constituționale reafirmă că orice ingerință sau influență politică asupra Curții constituie o încălcare gravă a separației puterilor.

Raportul Comisiei de la Veneția din 2024 subliniază că mandatul nereînnoibil este o garanție cheie pentru evitarea capturării politice a Curții și menținerea echilibrului constituțional.

Legalitatea și ierarhia normelor (art. 60, 66 lit. a), 72 alin. (3) lit. e)). Art. 60 și art. 66 lit. a) impun respectarea procedurilor legale, inclusiv avizarea proiectelor de lege, așa cum prevede și art. 72 alin. (3) lit. e). Nesolicitarea avizului Comisiei de la Veneția, conform Legii nr. 211/2021, reprezintă o încălcare a procedurilor prevăzute și afectează ierarhia normelor, așa cum a reținut și Curtea în Decizia privind controlul constituționalității procesului legislativ.

Independența și imparțialitatea justiției constituționale. Independența judecătorilor este esențială pentru imparțialitatea deciziilor. Avizul Comisiei de la Veneția CDL-AD(2025)005 recomandă mandate nereînnoibile sau, în cazuri excepționale, cu o singură reînnoire după o pauză, pentru a preveni influențele politice. Atragem atenția Onoratei Curți că independența sa nu poate fi compromisă prin mecanisme care permit perpetuarea mandatului judecătorilor în funcții.

Obligația consultării publice (Legea nr. 100/2017). Legea nr. 100/2017 impune consultarea publică prealabilă pentru asigurarea transparenței și participării societății civile. Neefectuarea acestei consultări în cazul modificărilor legii privind mandatele judecătorilor constituie o încălcare procedurală, afectând legitimitatea și transparența procesului decizional, aspect evidențiat și în raportul Comisiei de la Veneția privind bune practici democratice din 2023.

Concluzie

Încălcările semnificative ale principiilor fundamentale ale statului de drept, supremației Constituției, separației puterilor în stat, legalității procedurale, independenței și imparțialității Curții Constituționale, precum și nerespectarea obligației consultării publice, afectează grav echilibrul constituțional și legitimitatea actului normativ în discuție. În acest context, este imperativ ca Curtea Constituțională să intervină și să asigure respectarea acestor principii, protejând independența sa instituțională și, implicit, drepturile fundamentale ale cetățenilor și funcționarea corectă a statului de drept în Republica Moldova.

Noua lege privind Curtea Constituțională (Legea nr. 74/2025) introduce prevederi care permit Curții să-și stabilească prin regulament propriu reguli de procedură, depășind astfel limitele constituționale ale competențelor sale. Deși **art. 135 alin. (1) și (2) din Constituția Republicii Moldova** trasează în mod clar limitele atribuțiilor Curții, noul cadru legislativ creează o **zonă de autoreglare nelimitată** (în temeiul principiului autonomiei regulamentare), prin delegarea unor competențe neprevăzute în Constituție. Această extindere a prerogativelor, sub aparența unui regulament intern, echivalează cu o **formă de supraleghere**, contrară principiului legalității și al ierarhiei normelor de drept.

Concret, **art. 3 și art. 24 alin. (2) din Legea nr. 74/2025** permit Curții să-și stabilească, fără control extern efectiv, norme privind procedura în fața Curții, ceea ce poate duce la transformarea regulamentului într-un veritabil instrument de extindere arbitrară a competențelor.

Această practică a fost criticată în mod expres de **Comisia de la Veneția în Avizul CDL-AD(2016)002**, unde s-a subliniat că „auto-reglementarea excesivă a instanțelor constituționale poate conduce la o concentrare inadecvată de putere, necontrolată democratic”. În aceeași logică, **jurisprudența Curții Constituționale a Republicii Moldova** stabilește că orice competență exercitată de Curte trebuie să fie expres prevăzută în Constituție sau într-o lege conformă cu aceasta, fără posibilitatea de extindere prin acte interne.

Prin urmare, în lipsa unor limite clare și a unui mecanism de control extern asupra regulamentului propriu al Curții, se creează riscul unei „**autonomii absolute**” **incompatibile cu statul de drept și cu principiul separației puterilor**.

Modificarea condițiilor de mandat ale judecătorilor

Modificările operate prin Legea nr. 74/2025 asupra regimului mandatelor judecătorilor Curții Constituționale încalcă atât spiritul Constituției, cât și recomandările Comisiei de la Veneția și standardele internaționale în materie de justiție constituțională. Constituția Republicii Moldova nu conține dispoziții exprese privind reînnoirea mandatului judecătorilor constituționali, însă din interpretarea sistemică a **art. 135 și 136 din Constituție**, precum și din **Avizul Comisiei de la Veneția CDL-AD(2025)005**, rezultă că stabilirea unui mandat lung, unic și nereînnoibil este esențială pentru asigurarea independenței.

În prima jumătate a anului 2024, proiectul Legii cu privire la Curtea Constituțională prevedea un mandat unic, în linie cu **recomandările Comisiei de la Veneția și ale GRECO și a documentelor de politici interne** (Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia, aprobate prin Legea nr. 211/2021), însă în toamna aceluiași an, printr-o modificare neașteptată, ascunsă, s-a revenit la formula celor **două mandate consecutive de câte 6 ani (Legea nr. 317/1994)**. Această revenire, în lipsa unei justificări obiective și transparente, este de natură să ridice serioase suspiciuni cu privire la existența unor interese personale în procesul legislativ – fenomen cunoscut în doctrină sub denumirea de „**legiferare intuitu personae**”.

Această practică a fost calificată drept periculoasă inclusiv de **GRECO, în Raportul nr. 84 (2019)**, care avertizează că modificările regimului mandatelor trebuie să fie previzibile, generale și aplicabile pentru viitor, pentru a evita favorizarea unor persoane concrete sau grupuri politice.

În circumstanțele actuale, **limitarea numărului de mandate** este o măsură legitimă pentru a preveni capturarea instituțională și pentru a garanta imparțialitatea și independența judecătorilor.

În plus, prin **Legea nr. 211/2021**, autoritățile au fost deja mandatate să elaboreze un cadru clar pentru mandatul judecătorilor constituționali, însă această obligație a fost ignorată până în momentul reintroducerii reînnoirii consecutive. Astfel, nu doar că s-a abandonat direcția de reformă inițială, dar s-a și creat un precedent periculos pentru eventuale modificări ad-hoc în viitor, în funcție de interesele politice de moment.

Prin urmare, modificarea regimului mandatelor, fără o reformă constituțională prealabilă și în contradicție cu standardele internaționale, compromite independența funcțională a Curții și slăbește încrederea publică în rolul său de garant al supremației Constituției.

În plus, HCC nr. 12/2016 oferă o interpretare oficială a **art. 136 din Constituție**, care prevede că judecătorii constituționali își exercită mandatul până la depunerea jurământului de către succesor, asigurând continuitatea Curții și excesul competențelor deliberat limitat. Această prevedere subliniază că mandatul trebuie respectat în forma și perioada constituționalmente stabilite, fără a admite „reînnoiri succesive” ce pot periclita independența judiciară.

Permișiunea de numire a unor judecători cu legături politice (art. 13 din Legea nr. 74/2025) afectează grav independența și imparțialitatea instituției, în contradicție cu **art. 6 din Constituție**.

Judecătorii constituționali nu pot fi supuși niciunui tip de influență și modul de numire trebuie să asigure separație reală față de puterea politică. Avizul Comisiei de la Veneția CDL-AD(2010)004 și **Raportul GRECO nr. 79/2018** insistă pe necesitatea listelor neutre și a mecanismelor solide de selectare a magistraților, iar **decizia CEDO în cazul Žugić c. Serbiei (2020)** subliniază că imparțialitatea percepută reprezintă un criteriu esențial al independenței judiciare.

Mai mult, analiza componenței actuale a Curții relevă un caz grav de potențial conflict de interese și politizare: un judecător, numit în august 2019, are un istoric politic notoriu, fiind anterior deputat și președinte al unui partid politic – poziție deținută oficial conform Raportului ASP privind listele partidelor înregistrate. Prezența unui astfel de caz ridică serioase îndoieli cu privire la capacitatea Curții de a pronunța hotărâri imparțiale și de a menține o încredere publică robustă. Este un exemplu clar care ilustrează pericolul capturării politice a instituției și evidențiază necesitatea unor reforme urgente pentru a garanta independența reală și percepută a judecătorilor constituționali.

Permișiunea numirii unor judecători cu afiliere politice directe, prevăzută de *art. 13* din Legea nr. 74/2025, contravine *art. 6* din Constituție privind separația puterilor în stat și compromite imparțialitatea deciziilor Curții.

Interpretul oficial al Constituției, prin HCC nr. 12/2016 (art. 136), a subliniat că judecătorii constituționali trebuie să exercite mandatul fără a fi supuși influențelor politice. Avizele Comisiei de la Veneția (CDL-AD (2010)004) și recomandările GRECO (Raport nr. 79/2018) insistă asupra necesității unor criterii stricte de selecție care să excludă afilierea politică, iar jurisprudența CEDO (*Žugić c. Serbiei*, 2020) evidențiază importanța imparțialității vizibile ca element esențial al independenței judiciare.

Într-adevăr, în contextul actualei componențe a Curții Constituționale, există un judecător care, conform informațiilor publice, a fost anterior membru și președinte al unui partid politic. Această situație ridică întrebări legate de respectarea principiilor de imparțialitate și independență a judecătorilor constituționali, așa cum sunt stipulate în Constituția Republicii Moldova și în standardele internaționale.

În acest sens, atât Procuratura Generală, cât și Institutul de Creație Legislativă „LEX SCRIPTA” au propus ca persoanele desemnate în funcția de judecător al Curții Constituționale să nu fi fost membri sau președinți ai vreunui partid politic sau mișcări socio-politice în ultimii doi ani. Totuși, aceste propuneri nu au fost acceptate, permițând astfel numirea unui fost ministru al justiției, care a fost anterior sau este în prezent membru al unui partid de guvernământ, în funcția de judecător al Curții Constituționale.

Această situație subliniază necesitatea unei reglementări clare și stricte privind incompatibilitățile funcției de judecător constituțional, pentru a asigura independența și imparțialitatea instituției. În acest context, propunerile menționate anterior ar putea constitui un punct de plecare pentru reformele necesare în domeniu.

Suplimentar, la compartimentul de incompatibilitate, vom menționa și faptul că, există bănuieli rezonabile că, corupția politică a afectat și vârful piramidei puterii în stat. În 2024, Președinta Republicii Moldova emite un Decret prin care dna Viorica Puica a fost numită în funcția de judecător la Curtea Supremă de Justiție, în timpul exercitării mandatului de judecător la Curtea Constituțională. Astfel, pentru loialitate personală și nu constituțională judecătorei Curții Constituționale i sa rezervat un loc de judecător la CSJ, astfel ca aceasta după încetarea mandatului de judecător al Curții Constituționale să nu fie impusă de lege să revină în funcția de judecător al instanței de fond (Judecătoria Chișinău).

Adoptarea legii cu lipsă de transparență și consultare

Modificarea legislației privind Curtea Constituțională a fost realizată fără respectarea principiilor fundamentale de transparență și consultare publică, prevăzute de Legea nr. 100/2017 privind actele normative, Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, Regulamentul Guvernului, aprobat prin HG nr. 610/2018 și Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797/1996.

Deși Ministerul Justiției a organizat o primă rundă de consultări publice în iulie 2024, în cadrul căreia au fost prezentate propunerile și recomandările participanților, precum reprezentanți ai instituțiilor statului și organizațiilor societății civile, procesul de consultare nu a fost continuat în etapele ulterioare. În special, în cadrul avizării repetate a proiectului de lege, Guvernul, responsabil prin Ministerul Justiției, nu a organizat consultări publice, contrar cerințelor legale menționate anterior. De asemenea, Comisia juridică, numiri și imunități a Parlamentului, în ciuda solicitărilor din partea reprezentanților societății civile și opoziției, nu a organizat consultări publice asupra proiectului final de lege, așa cum prevede Regulamentul Parlamentului.

Această lipsă de transparență și consultare publică contravine principiilor fundamentale ale statului de drept și afectează încrederea cetățenilor în instituțiile statului. Este esențial ca

modificările legislative care vizează instituții fundamentale ale statului, precum Curtea Constituțională, să fie adoptate printr-un proces transparent și participativ, care să asigure respectarea principiilor democratice și să întărească statul de drept.

Manipularea termenului de desemnare a judecătorilor (art. 13 alin. (2))

Articolul 13 alin. (2) din Legea nr. 74/2025 privind Curtea Constituțională prevede că procedura de desemnare a unui nou judecător trebuie demarată cu cel puțin trei luni înainte de expirarea mandatului celui în funcție. Autorul legii susține că această modificare legislativă ar fi fost introdusă pentru a asigura continuitatea activității Curții și pentru a preveni blocajele instituționale, fapt, de altfel, nesusținut de către Curtea Constituțională, care, prin HCC nr. 12/2016, a garantat anterior continuitatea funcționării Curții și în lipsa acestui termen de trei luni.

În definity, această extindere a termenului poate fi interpretată ca o măsură strategică a actualei guvernări pentru a-și consolida influența asupra Curții Constituționale înainte de alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025. Astfel, guvernarea ar putea avea oportunitatea de a numi judecători care îi sunt favorabili, asigurându-și astfel un control mai mare asupra deciziilor Curții Constituționale.

F. Solicitări ale autorilor sesizării

Având în vedere cele expuse, în fapt și în drept, solicităm:

1. Admiterea prezentei sesizări ca fiind întemeiată și conformă cu cerințele de admisibilitate.
2. Declararea neconstituționalității Legii nr. 74/2025 în ansamblul său, sau constatarea neconstituționalității parțiale a articolelor menționate *infra*: art. 4 alin. (1) lit a), sintagma „*intenționează să devină parte*” și, respectiv, art. 4 alin. (1) lit g), sintagma „*la sesizarea instanțelor judecătorești*”; teza a II-a a art. 9 alin. (1) *Judecătorul Curții Constituționale poate deține această funcție pe durata a două mandate; textul de la art. 13, alin. (1) „și are mai puțin de 65 de ani la accederea în funcție”; alin. (2), sintagma „cu 3 luni înainte de expirarea mandatului judecătorului”; teza a II-a a art. 13 alin. (3): [În cazul în care candidatul ocupă o funcție incompatibilă cu funcția de judecător al Curții Constituționale sau este membru al unui partid politic, acordul trebuie să cuprindă angajamentul candidatului de a demisiona, până la data depunerii jurământului, din funcția pe care o ocupă...]; art. 20 alin. (2), textul „unui mandat deplin” și art. 20 alin. (5), textul „pentru judecătorul demisionat și reîntors în funcție se ia timpul activității în funcția de judecător de la data încetării ultimei demisii”; art. 21 alin. (4) *Judecătorul Curții Constituționale al cărui mandat a expirat continuă să activeze, cu acordul său, până la depunerea jurământului de către judecătorul nou-numit; art. 30 alin. (3); art. 38 alin. (1) lit a), sintagma „intenționează să devină parte” și art. 38 alin. (1) lit e), sintagma „sesizate de instanțele judecătorești” și existența lacunei (omisiunii), la art. 39, a „circumstanțelor care justifică suspendarea din funcție a Președintelui Republicii Moldova”.**

G. Declarația și semnătura

Declar pe onoare că informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

Cu respect,

Vladimir VORONIN

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Digitally signed by Voronin Vladimir

Date: 2025.06.26 12:05:19 EEST

Reason: MoldSign Signature

Location: Moldova

MOLDOVA EUROPEANĂ

Diana CARAMAN

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Digitally signed by Caraman Diana

Date: 2025.06.26 12:11:29 EEST

Reason: MoldSign Signature

Location: Moldova

MOLDOVA EUROPEANĂ

23 iunie 2025